

Būvēt

Latvijas Būvuzņēmēju
partnerības žurnāls. Nr. 1, 2018

11

**pēdējo gadu
spilgtākie
veikumi**

Saruna par būtisko

**Arvils Ašeradens:
Būvniecībā nekas
nav neiespējams**

6

Likuma burts

**Kas jāzina par
ģenerālvienošanos**

10

Fokusā

**Latvijas būvniecība
simt gados: spožākie
sasniegumi, lielākie
izaicinājumi**

26

Eksperta skatījums

**Inna Šteinbuka par
Eiropas finansējumu**

32

Nozares kopskats

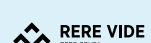
**Būvniecības
uzņēmumu
Top 100**

40

Par Latvijas Būvuzņēmēju partnerību

Latvijas Būvuzņēmēju partnerība ir neatkarīga sabiedriska organizācija, kurā apvienojušies vairāk nekā trīsdesmit pieci Latvijas lielākie būvuzņēmēji. Mūsu mērķis ir veicināt ilgtspējīgu būvniecības nozares attīstību, kas balstās tādās vērtībās kā drošība, kvalitāte, starptautiska konkurētspēja un atbildība. Latvijas Būvuzņēmēju partnerība veido efektīvu dialogu starp būvniecības nozari un Latvijas valsti, neatlaidīgi strādājot šī mērķa sasniegšanai.

Latvijas Būvuzņēmēju partnerības biedri

Baiba Fromane,
Latvijas Būvuzņēmēju
partnerības vadītāja

Būvēt kopīgu nākotni

Būvniecības nozarei Latvijā 2018. gads ir īpašs. Pēc iepriekšējo gadu lejupslīdes, ko lielā mērā noteica pārrāvums Eiropas Savienības fondu apguvē, pērn atsākās būvniecības apjoma pieaugums. Šī gada pirmajos ceturkšņos nozares kāpums pārsniedza 30%, kļūstot par visas valsts ekonomikas pieauguma virzītājspēku. Šādi izaugsmes tempi pamatoti iepriecina, tomēr tie vēl negarantē ilgtspējīgu izaugsmi nākotnē. Tāpēc par Latvijas būvnieku šī gada lielāko nopelnu, kas licis pamatus tieši šādi izaugsmei, jāatzīst ģenerālvienošanos par minimālo algu būvniecības nozarē. Noslēdzot šo Latvijas vēsturē pirmo ģenerālvienošanos, būvuzņēmēji praksē apliecināja savu godaprātu un stingri iestājās pret aplokšņu algām — šo nozares biedu, kas gadiem ilgi bijis galvenais šķērslis uz godīgu konkurenci balstītai attīstībai.

Pārstāvot būvuzņēmēju dialogā ar valsti un darba ņēmēju organizācijām, Latvijas Būvuzņēmēju partnerība līdzās ģenerālvienošanos virzījusi vairākas citas nozares pašregulācijas un likumdošanas iniciatīvas, lai sekmētu godīgu konkurenci par izcili kvalitāti, nevis zemām cenām. Partnerība savu darbību balsta uz vispusīgu nozares pārzināšanu, kā arī pastāvīgi stiprina sadarbību ar ārvalstu organizācijām. Dalība Eiropas Būvniecības industrijas federācijā (FIEC) ļauj Partnerībai strādāt pie nozarei būtiskiem risinājumiem Eiropas Savienības līmenī.

Žurnāls «Būvēt» no šī gada kļūst par Partnerības ikgadēju izdevumu, kas turēs roku uz nozares pulsa. Žurnāla lappusēs skaidrosim jaunākās tendences būvniecībā un tās tiesiskajā regulējumā, sniegsim Latvijas būvniecības nozares analītisku kopskatu un iepazīstināsim ar Latvijas vadošo būvuzņēmēju spilgtākajiem veikumiem. Pirmais numurs, kas iznāk valsts simtgades noskaņās, piedāvā atskatu uz būvniecības vēsturi simt gados kopš Latvijas valsts dibināšanas un ieskatu globālās pārmaiņās, kas noteiks nozares nākotni tuvākajās desmitgadēs. Žurnāla uzrunātie eksperti vienbalsīgi uzsver — lai saglabātu un vairotu konkurētspēju, būvuzņēmējiem ir aktīvāk jāieieš jaunās tehnoloģijas un jāapgūst digitālās kompetences. Lai gan priekšā vēl daudz darba un apstāties pie sasniegtā nedrīkst, Partnerības biedru pēdējo gadu spilgtāko veikumu izlase uzskatāmi parāda, ka mums ir, ar ko lepoties. Inovatīvas jaunbūves, nozīmīgi infrastruktūras objekti, rūpīgi atjaunoti arhitektūras pieminekļi — tas viss ir nacionālās uzņēmējdarbības nozares veltījums savas valsts simtgadei un liecība par spēcīgu potenciālu, kas kopīgiem spēkiem jāattraisa nākotnei. **13**

11

pēdējo gadu spilgtākie veikumi

Saruna par būtisko

Arvils Ašeradens:
Būvniecībā nekas
nav neiespējams

6

Likuma burts

Kas jāzina par
ģenerālvienošanos

10

Fokusā

Latvijas būvniecība
simt gados: spožākie
sasniegumi, lielākie
izaicinājumi

26

Eksperta skatījums

Inna Šteinbuka par
Eiropas finansējumu

32

Nozares kopskats
Būvniecības
uzņēmumu
Top 100

40

Paveiktais un darāmais: 2018

22. janvāris

Pieņemta Davosas deklarācija par būvniecības kultūras ieviešanu. 22. janvārī Pasaules Ekonomikas foruma Kultūras ministru konferencē pieņemta Davosas deklarācija, kas ievieš būvniecības kultūras (*Baukultur*) konceptu, uzsverot ekonomisku, bet arī kā kultūras notikumu, vienlaikus atzīstot kultūras mantojuma īpašo lomu augstas kvalitātes būvniecības kultūras veidošanā.

7. februāris

Ekonomikas ministrijas rīkotā diskusija «Koka ēku būvniecības veicināšana Latvijā» pulcē ietekmes puses un nozares profesionāļus. Partnerības vadītāja Baiba Fromane uzsvē: būvuzņēmēji ir gatavi strādāt ar kokmateriāliem, tāpēc koka būvniecības veicināšana drīzāk ir pasūtītāju un projektētāju, kā arī valsts iestāžu rokās.

21. marts

Baiba Fromane ievēlēja Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) padomē. Sākot savu trīs gadus garo termiņu, Partnerības vadītāja iestājas par uzņēmēju organizāciju stiprināšanu, paplašinot to iespējas lemt par būtiskiem jautājumiem. Tāpat viņa uzsvē vajadzību pēc būvniecības plašākas pārstāvības LDDK, ņemot vērā nozares pienesumu tautsaimniecībā.

11. aprīlis

Rail Baltica Global Forum Tallinā. Baiba Fromane piedalās diskusijā par darbaspēka trūkumu *Rail Baltica* projektā un saskata šai problēmai divus risinājumus: ir gan jāpiesaista ārvalstu darbaspēks, gan arī jāaizvieto trūkstošās darbarokas ar jaunākām tehnoloģijām. Pēc foruma Partnerība aicina Latvijas atbildīgos pārstāvjus diskutēt par projekta ieviešanu ar nozares uzņēmumiem.

11. aprīlis

Būvniecības dienas 2018. Partnerības pārstāve Anna Upena savā uzrunā uzsvē, ka valstij ir jāveicina nozares pašregulācija, lai tā kļūtu atbildīgāka un varētu sakārtot savu darbību patstāvīgi. Ģenerālvienošanās par minimālo atalgojumu būvniecībā ir Latvijas vēsturē lielākais solis vienas tautsaimniecības nozares pašregulācijā.

21. jūnijs

Saeima 1. lasījumā atbalsta grozījumus Darba likumā. Grozījumi paredz iespēju līdz 50% samazināt piemaksu par virsstundu darbu, ja ar vispārējo darbu un precizē būvvalžu kompetences robežas. Partnerības ieskatā, grozījumi nerisina nozares problēmas un ir jāturpina darbs, lai skaidri nodalītu atbildības un nodrošinātu nodarīto zaudējumu efektīvu kompensācijas mehānismu.

Jūlijs

Būvkomersantu klasifikācijas jauna modeļa apspriešana. Ekonomikas ministrija prezentē ciešā sadarbībā ar Partnerību izstrādāto būvkomersantu klasifikāciju, lai to sasaitītu ar Publisko iepirkumu likumu. Priekšlikums balstās uz Beļģijas modeli. Tas apliecina būvuzņēmēja finansiālo un administratīvo spēju realizēt noteikta apjoma projektus, samazinot administratīvo slogu publiskajos iepirkumos.

13. jūlijs

LBP, Finanšu ministrija un VID paraksta sadarbības memorandu EDLUS efektīvākai ieviešanai. Kamēr ir atlikta vienotas datubāzes izstrāde, Partnerības biedri ir apņēmušies tieši nodot EDLUS datus valsts iestādēm. Puses sadarbosies, lai mazinātu ēnu ekonomiku un nodrošinātu sodu politiku, kas vērsta uz godprātīgu uzņēmumu aizsardzību.

EDLUS — elektroniskās darba laika uzskaites sistēma.

26. jūlijs

Izsludina grozījumus Būvniecības likumā. Ekonomikas ministrija izsludina grozījumu projektu, kas regulē būvniecības procesa dalībnieku atbildību un precizē būvvalžu kompetences robežas. Partnerības ieskatā, grozījumi nerisina nozares problēmas un ir jāturpina darbs, lai skaidri nodalītu atbildības un nodrošinātu nodarīto zaudējumu efektīvu kompensācijas mehānismu.

Augusts

Uzsākta FIDIC tipveida līgumu ieviešana. Finanšu ministrija izstrādājusi tipveida līgumu projektu, kas balstīts uz Starptautiskās inženierkonsultantu federācijas (FIDIC) līgumu paraugiem. Šos līgumus piemēros ministrijas kapitālsabiedrību rīkotajos iepirkumos. Partnerība aktīvi strādā, lai uzlabotu esošo projektu un veicinātu kvalitatīvu tipveida līgumu ieviešanu visos publiskajos iepirkumos.

Septembris

Savākti paraksti būvniecības ģenerālvienošanās noslēgšanai. Ir sasniegts kvorums — slēdzēju apgrozījums tagad pārsniedz 50% no nozares apgrozījuma. Tagad nozare gaida, kamēr galīgajā lasījumā tiks pieņemti Darba likuma grozījumi par jaunu virsstundu apmaksas kārtību, kā rezultātā ģenerālvienošanās kļūs saistoša visiem nozares uzņēmumiem.

Septembris

Diskusija ar politiskajiem spēkiem. To, kā valsts spēs izmantot un attīstīt būvniecības nozares potenciālu turpmākajos gados, lielā mērā ietekmēs gaidāmo Saeimas vēlēšanu rezultāti. Tādēļ Partnerība aicinājusi lielāko partiju pārstājus diskusijas formātā pārrunāt to nostādnes un plānus nozarei izšķirīgu jautājumu risināšanā.

Septembris

Saimnieciskā izdevīguma princips publiskajos iepirkumos. Lai veicinātu atteikšanos no zemākās cenas principa publiskajos iepirkumos, Partnerība ir pilnveidojusi vadlīnijas saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma noteikšanai un «projektēt un būvēt» apvienotajos iepirkumos, sīkāk skaidrojot sabiedriskā izdevīguma principu un definējot nodokļu nomaksas aspektus.

Septembris

Eiropas būvniecības organizācijas diskusija par nozares digitalizāciju. Tā veicina nozares produktivitāti, uzlabo būvju kvalitāti, energoefektivitāti, drošumu un darba apstākļus, palīdz novērst darbaspēka trūkumu un pāriet pie aprites ekonomikas. Piedaloties šajā diskusijā, Partnerība veicina Latvijas būvniecības konkurētspējas attīstību.

Decembris

Publiska diskusija par atbildību dalījumu būvniecības procesā Baltijas valstīs. Partnerības rīkotajā diskusijā tiks apskatīti kaimiņvalstīs pielietotie atbildības sadalījuma modeļi, izvērtētas katra modeļa priekšrocības un trūkumi, kā arī piedāvāts Latvijas situācijai piemērotākais risinājums, lai veicinātu atbildīgu būvniecību un efektīvu zaudējumu kompensācijas mehānismu.

10. maijs Forums «Godīga konkurence Latvijai būvniecībā»

Partnerības rīkotais forums, kas norisinājās Melngalvju namā, iezīmēja jaunu virzienu būvniecības nozares attīstībā Latvijā. Forumā uzsākta būvniecības ģenerālvienošanās par minimālo algu parakstīšana. Ministru prezidenta biedrs, ekonomikas ministrs Arvils Ašeradens savā uzrunā foruma dalībniekiem atzina, ka ģenerālvienošanās noslēgšana ir izšķirīga ne tikai būvniecības nozarei, bet arī valstij kopumā. «Svarīgi, ka būvniecības ģenerālvienošanās ir sabiedrības pašas, nevis kādu politisko spēku izšķiršanās par modeli, kā turpmāk vēlamies strādāt,» bilda ministrs. Savukārt Partnerības vadītāja Baiba Fromane uzsvēra, ka ģenerālvienošanās noslēgšanas rezultātā nozare jau nākamgad ieņems jaunu, uz attīstību vērstu trajektoriju. Būvniecības nozares šībrīža stāvokļa detalizētu analīzi sniedza Dr. Arnis Sauka, prezentējot Partnerības pasūtīto pētījumu «Ēnu ekonomika Latvijas būvniecības nozarē». Pētījuma dati liecina, ka ēnu ekonomika būvniecībā samazinās straujāk nekā vidēji tautsaimniecībā, turklāt samazinājums notiek visās ēnu ekonomikas sastāvdaļās — kopš 2015. gada vidēji par 5 procentpunktiem mazinājies gan aplokšņu algu īpatsvars, gan uzņēmumu ienākumu slēpšana, gan darbinieku skaita neuzrādīšana. Forumā noslēgumā VID vadītāja Dace Pelēkā pasniedza goda rakstus lielākajiem būvniecības nozares nodokļu maksātājiem. **13**

Foto: Ekonomikas ministrijas Sabiedrisko attiecību nodaļa

Arvils Ašeradens: Būvniecībā nekas nav neiespējams

Atklātā sarunā par būvniecības sasāpējušām problēmām un nākotnes perspektīvām Ministru prezidenta biedrs, ekonomikas ministrs Arvils Ašeradens atzinīgi vērtē nozares līdzšinējos panākumus un iedrošina uzņēmējus ārvalstu tirgu iekarošanai.

Būvniecības nozare sabiedrības uztverē nereti saistās ar aplokšņu algām un citām ēnu ekonomikas izpausmēm. Tai pat laikā būvniecības izaugsme ir Latvijas ekonomikas attīstības nozīmīgs rādītājs. Sarunā meklējam tādu nozares un valsts sinerģijas modeli, kas ļautu nostiprināt esošos panākumus un veicinātu ilgtspējīgu attīstību nākotnē.

Kā jūs vērtējat būvniecības attīstības dinamiku kopš 2008. gada finanšu krīzes?

Būvniecības nozare ir tautsaimniecības spoguļis, un tai ir jābūt līdzsvarā ar kopējo tautsaimniecības attīstību. Būvniecības produkcijas apjomi un tirgus struktūra ir tieši saistīta ar kopējo tautsaimniecības attīstību. Latvijai ir vajadzīga profesionāla un augoša būvniecības nozare, kuras būvkomersanti un produkti ir pieprasīti Latvijas un eksporta tirgos. Pēdējā desmitgadē būvniecībā, tāpat kā tautsaimniecībā kopumā, bijuši ievērojami kāpumi un kritumi, taču arī atklājusies nozares ievērojama elastība tiem pielāgoties un vienlaikus mainīties. Ir patīess gandarījums, ka pagājušajā gadā būvniecības eksporta apjomi sasniedza vēsturiski augstāko rādītāju — 267 milj. EUR, kas liecina, ka nozare ar saviem pakalpojumiem ir kļuvusi konkurētspējīga ne tikai vietējā tirgū, bet arī ārvalstu tirgos un būvuzņēmumi ir spējuši diversificēt savu piedāvājumu. Daudzi uzņēmumi kļuvuši ne tikai par pakalpojuma sniedzējiem, bet arī par ražotājiem, piedāvājot konkurētspējīgus kompleksus pakalpojumus.

Pēdējos gados ekonomistu pētījumi uzrāda pozitīvu dinamiku — ēnu ekonomikas īpatsvars būvniecībā mazinās ātrāk nekā vidēji tautsaimniecībā. Kāds, jūsuprāt, ir būvniecības nozares un valsts iestāžu optimālais sadarbības modelis, lai šis process noritētu straujāk?

Galvenais priekšnosacījums — efektīvs valdības un nozares dialogs, aktīva un kvalitatīva nozares pārstāvju dalība politikas plānošanā un normatīvā regulējuma izstrādē. Panākumu atslēga ir pašas nozares vēlme un gatavība mainīt situāciju un pilnveidoties, risināt akūtus jautājumus, vērsties pret negodīgiem uzņēmējiem, kas darbojas ēnu ekonomikā un kropļo konkurenci. Valsts centieni ierobežot ēnu ekonomiku tikai tad būs veiksmīgi, ja valstij būs stiprs nozares atbalsts. Ļoti labs piemērs sadarbībai ir 2016. gada 31. maijā noslēgtais Atbildīgo Ministru kabineta locekļu un būvniecības nozares pārstāvju sadarbības memorands. Memorands ietver arī kopīgi izstrādāto rīcības plānu 2016.–2018. gadam. Šis ir savā ziņā unikāls rīcības plāns, jo tas satur uzdevumus abām pusēm un abu pušu apņemšanos sniegt ieguldījumu nozares sakārtošanā un attīstībā. Esam daudz izpildījuši. Latvijas Būvuzņēmēju partnerības pasūtītā ēnu ekonomikas pētījuma dati uzskatāmi parāda mūsu darba rezultātus, kā arī dod skaidru signālu, ka mūsu kopīgā rīcība ir pareiza un efektīva. Atšķirībā no citām jomām, kur ēnu ekonomikas

līmenis ir salīdzinoši nemainīgs, būvniecības nozare trīs gadu laikā ir sasniegusi būtiskus uzlabojumus. 2015. gadā ēnu ekonomikas apjoms būvniecībā bija 40,0%, bet 2017. gadā tas ir samazinājies visās ēnu ekonomikas komponentēs, sasniedzot 35,2%. Samazinājušās ir gan aplokšņu algas, gan uzņēmumu ienākumu un darbinieku skaita neuzrādīšana.

Ar 2017. gada 1. oktobri ir ieviesta elektroniskā darba laika uzskaitē. Tas sekmēs patiesi nostrādātā darba laika uzrādīšanu un tandēmā ar ģenerālvienošanos būtiski mazinās iespējas maksāt «aplokšņu algas». Ļoti liela nozīme ir Latvijas Būvniecības padomē pieņemtajam ētikas kodeksam, kas ne tikai nostiprina nozares vērtības, bet arī aicina katru cilvēku, ienākot nozarē, apliecināt savu gatavību respektēt un ikdienā ievērot šīs augstās nozares vērtības.

Ir būtiski uzlabots regulējums publisko iepirkumu jomā, 2016. gadā ir stājies spēkā jauns Publisko iepirkumu likums un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums, kas iezīmē pāreju no zemākās cenas principa dominances publiskajos iepirkumos uz saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma izvēli. Lai pretendenti izvēli padarītu caurspīdīgu, vienkāršu un objektīvu, ir ieviesta būvkomersantu klasifikācija. Īpaši jāatzīmē Būvniecības informācijas sistēmas attīstības projekts, pateicoties kuram jau šobrīd ir iespējams elektroniski ierosināt būvniecību, iesniegt būvniecības ieceres dokumentus, saņemt būvatļauju, saskaņot un akceptēt būvniecības ieceres dokumentāciju utt. Mēs turpinām sistēmu pilnveidot, digitalizējot būvdarbu veikšanas un ekspluatācijā pieņemšanas procesus. Rezultātā tiks mazināti birokrātiskie šķēršļi un būvniecības administratīvais process kļūs caurspīdīgāks un paredzamāks.

Kā jūs vērtējat Latvijas Būvuzņēmēju partnerības darbību būvniecības tiesiskā regulējuma pilnveidē un godīgas konkurences veicināšanā nozarē?

Latvijas Būvuzņēmēju partnerība ir uzticama un aktīvs valdības partneris. Mēs ļoti augstu vērtējam mūsu konstruktīvo un uz rezultātu sasniegšanu balstīto sadarbību, Partnerības iniciatīvas. Uzskatu, ka Partnerība ir paveikusi ļoti daudz. Partnerības iniciētais un izstrādātais sadarbības memorands, kas balstīts uz nozares padziļinātu izpēti un analīzi, sniedz lielu ieguldījumu tās sakārtošanā un attīstībā. Ļoti augsti vērtēju Partnerības uzdrīkstēšanos celt gaismā nozares sasāpējušās problēmas, atklāt augstus ēnu ekonomikas rādītājus, kas būtiski kropļo konkurenci un bremzē attīstību, un ierosināt ģenerālvienošanās noslēgšanu, ceļot minimālo atalgojumu nozarē. Visas Partnerības virzītās iniciatīvas ir jēgpilnas un sniedz būtisku ieguldījumu nozares attīstībā.

Cik svarīga loma valsts ekonomikas attīstībā, jūsuprāt, ir nozaru dalībnieku virzītajām pašregulācijas iniciatīvām? Kuras no tām uzskatāt par būtiskākajām? Ko vēl būtu vērts sāktot tieši pašregulācijas ceļā?

Pašregulācijai ir svarīga loma nozares attīstībā. Uzskatu, ka pati nozare — tās uzņēmumi un profesionālās organizācijas — vislabāk izjūt pastāvošās problēmas, kā arī to cēloņus un var piedāvāt visefektīvākos risinājumus. Pašregulācijas pamatā ir uzņēmumu vēlme mainīt pastāvošo situāciju, gatavība rīkoties. Būvniecība ir viena no aktīvākajām nozarēm, kas izvēlas pašregulācijas ceļā veidot uzņēmējdarbības vidi. Es ļoti augsti vērtēju nozares pieņemto ētikas kodeksu, kas attiecas uz katru nozarē strādājošo, liekot tam izjust savu nozīmi sabiedrības dzīves apstākļu veidošanā un lepoties ar izvēlēto nodarbošanos. Mēs ļoti gaidām nozares aktīvu iesaisti standartizācijas procesos, nostiprinot labās prakses piemērus — savā būtībā tā ir nozares pašregulācijas izpausme.

Šī gada septembrī tika savākts būvniecības ģenerālvienošanas kvorums. Kā jūs vērtējat tās potenciālu aplokšņu algu apkarošanā un godīgas konkurences veicināšanā?

Ja uzņēmuma koplīgums risina darba attiecību jautājumus mikroekonomiskajā līmenī, tad jēgpilna un līdzsvarota ģenerālvienošanas veicina nozares attīstību, nozares uzņēmumu konkurētspēju un produktivitātes celšanos, kā arī sniedz ieguldījumu tautsaimniecības kopējā attīstībā. Tas ir instruments normatīvisma mazināšanai, atkāpjoties no principa «visiem gadījumiem piemērots regulējums» (*one-size-fits-all*). Vispārīstāvoša ģenerālvienošanas ļauj, ievērojot pušu autonomiju, līdzsvarotās sarunās vienoties par konkrētai nozarei atbilstošākiem risinājumiem. Atsevišķās Ziemeļvalstīs ar ģenerālvienošanos regulē virkni darbiniekam būtisku jautājumu, piemēram, minimālo atalgojuma līmeni, virsstundu apmaksas kārtību un nosacījumus, kvalifikāciju, apmācību u. tml. Tāpat ģenerālvienošanas slēgšanas kārtība padara šo instrumentu par elastīgu, ļaujot nepieciešamības gadījumā ātri un efektīvi reaģēt uz izveidojušos situāciju, vienojoties par tādu regulējumu, kas ir īstermiņā nepieciešams nozares stabilitātes atjaunošanai un krīzes pārvarēšanai. Es patiesi ticu, ka ģenerālvienošanas noslēgšana, nosakot adekvātu un nozares apstākļiem atbilstošu atalgojumu, kopā ar elektroniskās darba laika uzskaites ieviešanu ir visefektīvākais instruments ēnu ekonomikas un tas galvenās komponentes — «aplokšņu algu» ierobežošanai. Gribu aicināt būvkomersantus, kas vēl nav parakstījuši ģenerālvienošanos, to izdarīt, ar savu rīcību apliecinot augstu ētikas principu respektēšanu un sniedzot būtisku ieguldījumu nozares uzņēmējdarbības vides uzlabošanā un konkurētspējas stiprināšanā.

Ko no šīs iniciatīvas būtu vērts mācīties arī citu nozaru pārstāvjiem?

Ļoti ceru, ka būvniecības nozare kļūs par pozitīvu piemēru arī citām nozarēm, parādot, ka «nekas nav neiespējami». Partnerība ir pierādījusi, ka ar mērķtiecīgu un neatlaidīgu darbu var panākt arī šķietami neiespējamu uzdevumu izpildi. Esmu guvis ievērojamu sadarbības pieredzi ar partneriem Skandināvijas un Ziemeļvalstīs, kur sociālais

dialogs ir nozīmīga un neatņemama uzņēmējdarbības vides sastāvdaļa, un esmu pārliecinājies par ģenerālvienošanas efektivitāti. Esmu pārliecināts, ka būvniecības nozares noslēgtā ģenerālvienošanas uzskatāmi parādīs arī citām nozarēm, kā ar sociālā dialoga palīdzību risināt nozarei svarīgus jautājumus un sasniegt augstus attīstības rādītājus.

Vairāki Latvijas būvuzņēmumi jau gadiem ilgi sekmīgi strādā Skandināvijas un Rietumeiropas valstu tirgos, taču daudzi uzņēmumi vēl tikai cīnās par eksporta iespējām. Pie kā, jūsuprāt, Latvijas būvuzņēmējiem būtu visvairāk jāpiestrādā, lai audzētu nozares konkurētspēju un iekarotu ārvalstu tirgus? Kādas iespējas vēl neesam izmantojuši?

Domāju, ka ir jāuzsver trīs lietas — augsti kvalificēts darba spēks, efektīva darba organizācija un jauno tehnoloģiju apgušana un izmantošana savā darbā. Mēs atpauzējam no citām valstīm IT tehnoloģiju izmantošanā būvniecības procesā. Būvniecības valsts kontroles birojs ir spēris būtisku soli digitalizācijas virzienā, jūlijā ieviešot būvniecības ierosināšanas, būvatļaujas saņemšanas un būvniecības ieceres dokumentācijas iesniegšanas, saskaņošanas un akceptēšanas elektronisko procesu. Ekonomikas ministrija, balstoties uz citu Eiropas valstu labās prakses piemēriem, strādā pie rīcības plāna būvniecības informācijas modelēšanas ieviešanai, kas citās Eiropas valstīs tiek plaši izmantots būvniecības procesā, sākot no ieceres izstrādes un beidzot ar būves ekspluatāciju. Apvienotās Karalistes pieredze liecina, ka būvniecības informācijas modelēšana palīdz būtiski samazināt būvniecības ieceres īstenošanas termiņus un izmaksas, padara procesu caurspīdīgu un prognozējamu, palīdz efektīvi organizēt būvdarbus un pēc būves nodošanas ekspluatācijā — arī ekspluatācijas procesu.

Lai konkurētu Eiropas tirgū, mums ir jāizveido augsti kvalificēts darba spēks. Atzīstu, ka būtu jāpilnveido profesionālā un augstākā izglītība, jāveicina darba vidē balstītas mācības, jārada profesionālās pilnveidošanas iespējas. Arī uzņēmumiem ir jāiegulda savos darbiniekos, radot viņiem kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas.

Daudzās valstīs ne tikai karogs un himna, bet arī ēkas un iespaidīgi infrastruktūras objekti ir iemantojuši simbola statusu. Vai, domājot par Latvijas simboliem, jums ienāk prātā arī kāda būve?

Domāju, ka mums ir ļoti daudz savstarpēji atšķirīgu būvju, kas iemieso mūsu kultūru un vērtības, atspoguļo valsts un nācijas vēsturi un ir kļuvušas par sava veida simboliem. Vecrīga, jūgendstila Rīga, arī padomju laika celtnes, piemēram Zinātņu akadēmijas ēka. Šodien tā noteikti ir Gaismas pils — Latvijas Nacionālās bibliotēkas ēka.

Ko varat novēlēt Latvijas būvuzņēmējiem valsts simtgadē?

Radīt tādas būves, kuras pēc simt gadiem tiks atzītas par mūsu valsts simbolu. **■**

Foto: Kristīne Madjare

Arvils Ašeradens uzrunā foruma «Godīga konkurence Latvijas būvniecībā» dalībniekus Melngalvju namā 2018. gada 10. maijā.

«Latvijas uzņēmumiem ir jābūt aktīvākiem jauno tehnoloģiju apgušanā. Mēs esam pieraduši konkurēt ar darba spēka izmaksām, taču arvien lielāku nozīmi pasaulē iegūst uz tehnoloģijām balstīti procesi, procesu digitalizācija, jaunu inovatīvu materiālu un tehnoloģiju izmantošana.»

Kas jāzina par ģenerālvienošanos

Ģenerālvienošanas noslēgšana par minimālo algu ir šī gada lielākais notikums Latvijas būvniecības nozarē. Par to runāts ļoti daudz, bet ne vienmēr «par lietu», tāpēc ir svarīgi saprast šī risinājuma būtību un iespaidu uz nozares attīstību.

10 **L**atvijas vēsturē pirmā sociālo partneru ģenerālvienošanas par minimālo algu ir drosmīgs pašregulācijas solis, kas sperts ar mērķi nest nozarē sen gaidītas pārmaiņas — mazināt aploksņu algas, novērst dempingu publiskajos iepirkumos, sniegt darbiniekiem pelnītās sociālās garantijas un veicināt viņu profesionālo izaugsmi un stabilu piesaisti uzņēmumiem. Ilgtermiņā tas nozīmē darba kvalitātes pieaugumu, starptautiskās konkurētspējas celšanu un nozares ilgtspējīgu izaugsmi Latvijas tautsaimniecības ietvarā.

Visiem zināma problēma

Būvniecības nozares reputāciju jau daudzus gadus ietekmē augstais aploksņu algu īpatsvars un citas ēnu ekonomikas pazīmes. Lai gan ēnu ekonomikas apjoms būvniecībā no 2015. līdz 2017. gadam ir samazinājies par 5 procentpunktiem, pērn tas joprojām veidoja 35,2%. Aploksņu algas ir ēnu ekonomikas būtiska sastāvdaļa. Tās nodara lielu kaitējumu visām būvniecības procesā iesaistītajām pusēm — uzņēmēji dempinga dēļ ir spiesti konkurēt ar zemāko cenu, nevis kvalitatīvāko piedāvājumu, darbiniekiem tiek atņemtas sociālās garantijas un stabila nākotne, savukārt valstij no gada gadā iet secen nodokļu iemaksas, bet pasūtītājs un sabiedrība negūst labāko kvalitāti. Rezultātā zaudētāji esam mēs visi. Lai situāciju krasi mainītu, Partnerība ciešā sadarbībā ar valsts iestādēm, darba devējiem un darba ņēmēju pārstāvjiem izstrādāja ģenerālvienošanos par minimālo atalgojumu būvniecībā.

Ģenerālvienošanas darba grupa, kurā no valsts iestāžu puses piedalījās VID, Ekonomikas ministrijas un Labklājības ministrijas ierēdņi, veica plašu datu analīzi par nostrādāto stundu skaitu, vidējo algu, stundu likmēm un darbinieku skaitu būvniecības profesijās. Darba grupa secināja, ka vidējā oficiālā alga būvniecības nozarē ir zemāka par faktiski maksāto — desmit vienkāršajām profesijām, kas veido būvniecības profesiju zemāko grupu, vidējā

svērtā samaksa veidoja 3,96 EUR stundā jeb 665 EUR mēnesī. Tās ir profesijas, kuras neprasa profesionālo izglītību, piem., palīgstrādnieks, remontstrādnieks, būvstrādnieks, asfaltētājs, ceļa marķējumu krāsotājs utt. Šajā profesiju grupā Latvijā nodarbināti ap 17 000 cilvēku.

Par daudz tuvāku reālajai situācijai tika atzīta alga, kas vienkāršo profesiju strādniekiem maksāta 200 lielākajos uzņēmumos ar mazāko ēnu ekonomikas īpatsvaru. Tika aprēķināts, ka vienkāršo profesiju pārstāvju vidējā svērtā stundas likme šajos uzņēmumos ir 5,05 EUR. Lai pietuvinātu šo skaitli reālajai likmei, kas nozarē vidēji maksāta vienkāršo profesiju strādniekiem, tas tika samazināts par 10%. Noapaļojot iegūto rezultātu, tika noteikta mēneša darba alga 780 EUR, kas arī likta ģenerālvienošanas pamatā kā minimālā alga būvniecības nozarē.

Ceļš uz noslēgšanu

Vispāršaistoša ģenerālvienošanas ir darba devēju un darba ņēmēju koplīgums, kas ir saistošs ne tikai tā tiešiem slēdzējiem, bet nozarei kopumā. Galvenais nosacījums, lai ģenerālvienošanas kļūtu vispāršaistoša un tajā definētais atalgojums aizstātu būvniecības nozarē valsts noteikto minimālo algu, bija slēdzēju apgrozījuma apjoms. Bija nepieciešams, lai parakstījušo uzņēmumu apgrozījums pašu spēkiem pārsniegtu 50% no nozares kopējā apgrozījuma, proti, sasniedz 713 milj. EUR. Otrais nosacījums bija Saeimas virzītie grozījumi Darba likumā par virsstundu apmaksas kārtību. Saskaņā ar likumu ģenerālvienošanas stājas spēkā sešus mēnešus pēc tās publicēšanas laikrakstā «Latvijas Vēstnesis». Vēl sešus mēnešus pēc tās spēkā stāšanās darba devēji varēs darbiniekiem maksāt pazeminātu minimālo mēnešalgu 650 EUR.

Ceļš uz ģenerālvienošanas noslēgšanu nesākās šogad, kad zem tās tika likti pirmie paraksti. Kā ēnu ekonomikas mazināšanas nozīmīgākais pasākums ģenerālvienošanas minēta jau 2016. gadā parakstītajā valdības

Baiba Fromane,
Latvijas Būvuzņēmēju partnerības vadītāja

Latvija ir pelnījusi daudz vairāk par «zemo algu» valsts nākotni. Mums ir daudz spēcīgu, pieredzējušu uzņēmumu, kuru attīstību traucē ēnu ekonomikas radītās blaknes, piemēram, vajadzība konkurēt ar aploksņu algu maksātājiem. Tas, ko mēs šobrīd cenšamies panākt, ir esošās minimālās algas atzīšana, kas liktu uzņēmumiem domāt par produktivitāti, būt efektīvākiem un rūpēties par kvalificētu darbinieku piesaisti. No biznesa viedokļa šis ir loģisks attīstības modelis, kam savulaik sekojuši arī Ziemeļvalstu uzņēmēji. Šo valstu dzīves līmeni itin bieži piesaucam kā piemēru mūsu valsts attīstības mērķiem. Ģenerālvienošanas ir reāls solis pretī šo mērķu sasniegšanai.

780 €

minimālā mēneša darba alga pēc ģenerālvienošanas noslēgšanas

un būvniecības nozares pārstāvju sadarbības memorandā. Lai sekmētu ģenerālvienošanas noslēgšanu, Partnerība visu šo laiku mērķtiecīgi strādājusi arī pie citām nozares pašregulācijas un likumdošanas iniciatīvām.

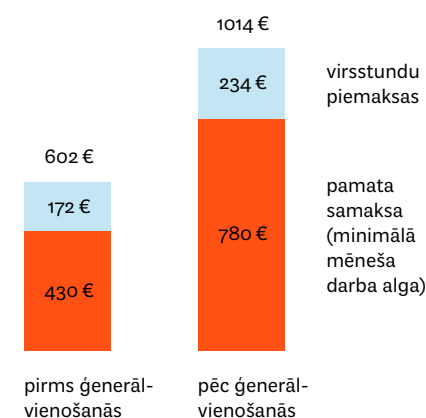
Tagad, kad parakstītāju kvorums ir savākts, sadarbībā ar valdību norit darbs pie valsts atbalsta instrumentiem ģenerālvienošanas slēdzējiem, tādiem kā nodokļu atvieglojumi darbinieku transporta izdevumiem un veselības apdrošināšanai, kā arī atbalsts darbinieku izglītībai. Jānorāda gan, ka normatīvie akti jau šobrīd paredz vērā ņemamus atvieglojumus ģenerālvienošanas slēdzējiem. Būvkomersantu reģistrācijas noteikumi sniedz 50% atlaidi nodevai par reģistrācijas darbībām koplīguma slēdzējiem pēc tā stāšanās spēkā. Savukārt Būvkomersantu klasifikācijas noteikumi paredz, ka, vērtējot uzņēmuma atbilstību ilgtspējas kritērijiem, ko nosaka sekošana labas uzņēmējdarbības un godīgas profesionālās prakses principiem, spēkā esošā koplīguma slēdzējam tiek piemērota korekcija -0,25 punktu apmērā. Tikmēr Saeimā virzītie Darba likuma grozījumi paredz, ka piemaksa par nostrādātajām virsstundām veido 50%, nevis 100% no pamata likmes. Aprēķini rāda, ka minimālās algas saņēmēji rezultātā tikai iegūs, jo virsstundu darbs nevar pārsniegt 20% no kopējā nostrādātā laika. Savukārt darbinieki ar profesijai atbilstošu izglītību saņems 5% piemaksu no minimālās algas nozarē.

Tomēr lielākā motivācija noslēgt ģenerālvienošanos bijusi būvniecības un Latvijas tautsaimniecības kopumā izaugsmes godīgas konkurences apstākļos. Var cerēt, ka šo iespēju sakārtot pašiem savu nozari izmantos arī citu jomu pārstāvji, kuri vēlas konkurēt par labāko sniegumu, nevis dempingot, negodīgi izturoties pret saviem darbiniekiem, klientiem un valsti. Ģenerālvienošanas ir pasaules attīstītajās valstīs plaši izplatīts sociālā dialoga risinājums, un Latvijas būvnieki var lepoties, ka tieši viņi pirmie ieviesuši to pašmājās. **IB**

50%

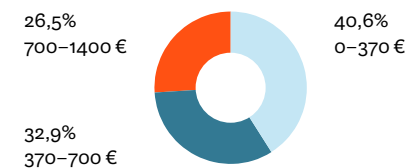
piemaksa par virsstundu darbu pēc ģenerālvienošanas noslēgšanas

Ģenerālvienošanas ietekme uz virsstundu darba apmaksu minimālās algas saņēmējiem

Nozarē strādājošo atalgojuma iedalījums (2017)

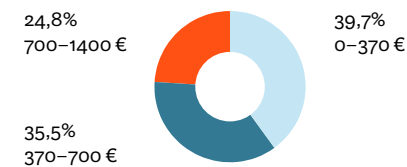
Ēku būvniecība

Inženierbūvniecība

Specializētie būvdarbi

Ieva Gretere,
Latvijas Būvniecības nozares arodbiedrības priekšsēdētāja

Ģenerālvienošanas pamatā ir ideja par cienīga darba iedzīvināšanu būvniecības nozarē, kas nodrošina darbinieku pieredzi, prasmēm un produktivitātei atbilstošu atalgojumu. Tā sniedz arī drošību darba vietā, ģimenes sociālo aizsardzību un labākas iespējas personīgajai izaugsmei, kā arī brīvību paust savas intereses, apvienoties un piedalīties lēmumu pieņemšanā. Būvniecība — nozare, kas tiek pelta, lamāta un sistā, šobrīd lēnām sadodas rokās, lai parādītu Latvijai un citām valstīm: mēs paši varam, spējam un zinām, ka mums ir jāmainās, jāattīrās un jāpilnveidojas. Lai mainītos, ir vajadzīga vēlme. Lai vēlmi piepildītu, ir vajadzīga griba un rīcība. Kopēja rīcība vienota mērķa vārdā. Mērķis ir. Griba ir. Turpinām rīkoties!

Uzņēmēji jautā

Būvzinieru sertifikācijas kārtība, birokrātijas mazināšana, EDLUS un VID «baltais saraksts» — mūsu biedri aktīvi seko līdzi šī brīža aktualitātēm nozarē. Mēs apkopojām viņu jautājumus un uzrunājām atbildīgās iestādes, lai saņemtu atbildes pēc būtības.

12

1

Ko Ekonomikas ministrija plāno darīt, lai samazinātu būvniecības projektu saskaņošanas ilgumu, lai Rīga konkurētspējās zinā neatpaliktu no Tallinas un Viļņas?

Ekonomikas ministrijas atbilde:

Ši gada jūlijā Būvniecības valsts kontroles birojs (BVKB) ir būtiski uzlabojis Būvniecības informācijas sistēmu, ieviešot būvniecības ierosināšanas un būvniecības ieceres dokumentācijas iesniegšanas, saskaņošanas un akceptēšanas pilnu elektronisko procesu. Elektroniskā procesa ieviešana manāmi atvieglos būvniecības dokumentācijas saskaņošanu, mazinās birokrātiju un saīsinās administratīvos termiņus, panākot krietni efektīvāku projektu vadību. Turpmāk Būvniecības informācijas sistēmā būvniecības ierosinātāji varēs pilnvarot citus būvniecības dalībniekus iesniegt dokumentus, saņemt būvprojekta saskaņošanu ar visām iesaistītajām institūcijām. Viens no būtiskākajiem uzlabojumiem ir iespēja izstrādāto būvprojektu saskaņot ar tehnisko noteikumu izdevējiem paralēli, nevis secīgi, kā tas ir «papīra procesa» gadījumā. Būvniecības informācijas sistēmā ir izveidota ērta vide būvniecības ieceres saskaņošanas un akceptēšanas procesa īstenošanai. Tāpat Ekonomikas ministrija ir uzsākusi darbu pie Vispārīgo un speciālo būvnoteikumu pārskatīšanas, vērtējot termiņu samazināšanu būvniecības ieceres dokumentācijas saskaņošanai un akceptēšanai, «klusēšanas–piekrišanas» principa ieviešanai, kā arī vērtējot procesus, kuriem būtu piemērojama vienkāršota ieceres saskaņošanas procedūra.

2

Vai VID plāno visas pārbaudes, kas saistītas ar EDLUS, veikt pēc vienotiem principiem — visos objektos prasot viena veida datus?

Valsts ieņēmumu dienesta atbilde:

Ja uzņēmēji ir saskārušies ar situāciju, ka VID no dažādiem būvobjektiem prasa atšķirīgus datus, tas visdrīzāk ir saistīts ar konkrētas pārbaudes mērķi. Runājot par EDLUS sistēmu plašāk, šobrīd aktīvi norit darbs pie tās efektīvas ieviešanas. Šī gada 13. jūlijā VID, Finanšu ministrija un Latvijas Būvuzņēmēju partnerība parakstīja memorandu, kura pamatmērķis ir sekmēt efektīvu elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas (EDLUS) ieviešanu. Puses apņemas strādāt pie vienotās elektroniskās darba laika uzskaites datubāzes (VEDLUDB), kas būtu ērti lietojama būvniecības uzņēmumiem un kļūtu par efektīvu atbalsta rīku valsts pārvaldei tās uzdevumu īstenošanā un mērķu sasniegšanā. Parakstot memorandu, VID ir apņēmis līdz 2018. gada 1. oktobrim savā mājaslapā ievietot ar Finanšu ministriju un būvuzņēmēju pārstāvjiem saskaņotas vadlīnijas par datu nodošanu un sniegt atbalstu būvniecības uzņēmumiem un to pārstāvošām organizācijām praktiskajā datu nodošanas procesā. VID apņemas arī būvniecības uzņēmumiem piemērot *konsultē vispirms* principu, uzraugot saņemto EDLUS datu atbilstību faktiski nostrādātajam darba laikam. VID informēs uzņēmumus par galvenajām nepilnībām, kas radīsies datu nodošanas rezultātā, apkopos sadarbības gaitā gūtos secinājumus un sagatavos priekšlikumus sistēmas turpmākai pilnveidei.

3

Kā tiks veikta to būvzinieru sertifikācija, kuri ieguva izglītību pirms 1990. gada? Vai tiks ņemta vērā viņu pieredze un darbu vadīšana vairāku gadu garumā?

Latvijas Būvuzņēmēju partnerības atbilde:

Partnerība vienmēr ir iestājusies par būvspeciālistu augstu kvalifikāciju, lai samazinātu būvniecības procesa riskus, uzlabotu būvniecības kvalitāti un tādējādi gan veicinātu nozares konkurētspēju, gan aizsargātu sabiedrības intereses. 2014. gadā līdz ar izmaiņām Būvniecības likumā tika ieviestas paugstinātas kvalifikācijas prasības būvspeciālistiem, nosakot pārejas periodu līdz 2021. gadam. Šīs prasības, kas atbilst mūsdienu tirgus standartiem Latvijā un citās Eiropas valstīs, attiecas arī uz tiem speciālistiem, kas ieguvuši patstāvīgās prakses tiesības pirms 2014. gada. Partnerības ieskatā šīs prasības ir samērīgas, lai nodrošinātu līdzvērtīgu kvalifikāciju visiem tirgus dalībniekiem un veicinātu Latvijas speciālistu konkurētspēju Eiropas darba tirgū. Tādēļ uzskatām, ka Ekonomikas ministrijas patlaban virzītais likumprojekts, kas paredz atcelt augstākās profesionālās izglītības prasību visām personām, kas pirms 2014. gada ieguvušas patstāvīgās prakses tiesības inženierizpētē, būvdarbu vadīšanā vai būvuzraudzībā, ir nepārdomāts un pārsteidzīgs priekšlikums. Runājot par speciālistiem, kuri ieguvuši patstāvīgās prakses tiesības pirms 1990. gada un šobrīd sasnieguši pirmspensijas vecumu, tie, mūsdienu, būtu atbrīvojami no izglītības prasībām, jo nav samērīgi likt šiem pieredzējušajiem speciālistiem 2–3 gadus studēt augstskolā tikai tāpēc, lai formāli izpildītu likuma prasības.

13

4

Kādi ir VID «baltā saraksta» attīstības plāni, un kādi ieguvumi paredzēti uzņēmumiem?

Valsts ieņēmumu dienesta atbilde:

VID šobrīd pilnveido tā dēvēto «balto sarakstu» jeb padziļinātās sadarbības programmu. Esam izstrādājuši vīziju, kā programmu padarīt pieejamu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un reizē vienkāršot tās administrēšanu un uzraudzību. Galvenais iecerētais jaunieviešums ir programmas iedalījums bronzas, sudraba un zelta līmenī. Programmas dalībnieki iegūs divu veidu priekšrocības — ar finansiālo ietekmi un bez tās. Pie pirmās grupas pieder godprātīga uzņēmēja atpazīstamības zīme, ko saņems visu triju līmeņu dalībnieki. Sudraba un zelta līmeņa uzņēmumi līdzās atpazīstamības zīmei baudīs arī ātrāku VID atbildes laiku uz jautājumiem un iesniegumiem, turklāt zelta līmeņa dalībniekiem tiks nodrošināts individuāls VID konsultants, kā arī iespēja organizēt VID izbraukuma semināru. Priekšrocības ar finansiālo ietekmi paredzētas tikai sudraba un zelta līmeņa dalībniekiem, un tās paredz paātrinātu pārmaksātā pievienotās vērtības nodokļa atmaksu (7–10 darba dienu laikā), priekšrocības akcīzes nodokļa piemērošanā un iespēju izvairīties no nodokļu parāda bezstrīda piedziņas, ja uzņēmums laikus novērš neatbilstību. Zelta līmeņa uzņēmumu darbiniekiem, kuri gada ienākumu deklarāciju iesniedz Elektroniskajā deklarēšanas sistēmā (EDS), tiks papildus nodrošināta paātrināta iedzīvotāju ienākuma nodokļa atmaksas viena mēneša laikā. **13**

11

pēdējo gadu spilgtākie veikumi

Foto: Ansis Starks un FBO Riga foto arhīvs

Sagaidot valsts simtgadi, esam apkopojuši mūsu biedru — Latvijas vadošo būvuzņēmēju — pēdējo gadu spilgtākos sasniegumus. Katrs no tiem ir veltījums valsts nākotnei — atjaunoti arhitektūras pieminekļi ir nākamajām paaudzēm nodotas pagātnes vērtības, savukārt mūsdienīgas jaunbūves un infrastruktūras objekti — tālredzīgs ieguldījums Latvijas izaugsmē.

LNK Industries grupa

Dibināšanas gads: 2011
 Apgrozījums pērn: 104,6 milj. €
 Pērn ekspluatācijā
 nodoti 150 000 m²

Jevgenijs Locovs,
LNK Industries grupas
valdes loceklis

Latvijas izrāvienu izglītībā un zinātnē nav iespējams panākt bez mūsdienīgas infrastruktūras. Galvenais inovāciju avots Dabas mājā ir pati daba: zaļo vītenaugu dubultfasāde, siltumnīcu komplekss uz jumta, lietus ūdens uzkrāšanas rezervuāri teritorijas laistīšanai — visi šie risinājumi padara LU Dabas māju par videi draudzīgas laikmetīgas būvniecības paraugu ne tikai Latvijas, bet visas Ziemeļeiropas mērogā.

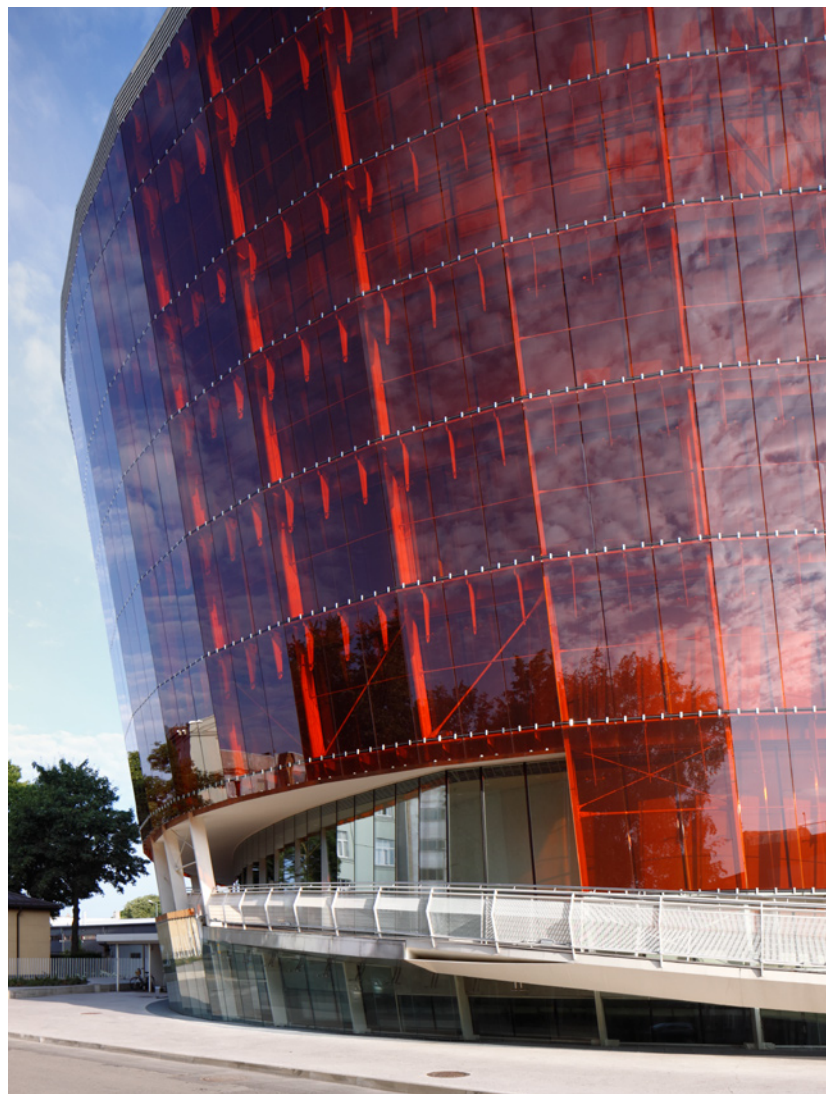
LU Dabaszinātņu akadēmiskais centrs 2015

Dabas māja, kas nodota ekspluatācijā 2015. gadā, ir topošā Latvijas Universitātes Akadēmiskā centra vizītkarte un arī viena no modernākajām studiju un pētniecības ēkām Ziemeļeiropā. Septiņu stāvu jaunbūvei ir arī pagrabstāvs un jumta stāvs, un tās kopējā platība sasniedz 18 540 m². Ēka spēj uzņemt līdz 1500 studentu, mācībspēku un zinātnieku, ļaujot tiem baudīt daudzfunkcionālo atvērto plānojumu ar daudzām atpūtas zonām, inovatīvu un energoefektīvu ventilācijas un apgaismojuma sistēmu, kā arī modernu laboratorijas aprīkojumu un eksperimentālo siltumnīcu kompleksu. Ēkai ir 300 m² plašs iekšpagalms, kura pārsegumā pirmoreiz Latvijā izmantota pēcsaspriegotu trošu sistēma, kas ļāva izvairīties no kolonnu izmantojuma zem iekšpagalma izvietotajā lielauditorijā. Savukārt pret iekšpagalmu vērstatajā ēkas dienvidrietumu fasādē iekārtas līdz pat 10 tonnām smagas betona žalūzijas septiņu stāvu augstumā. Ēkas dabas iedvesmotajā estētikā harmoniski iekļaujas mākslinieku Ernesta Vītiņa un Kristīnes Luīzes Avotiņas darbi.

Merks

Dibināšanas gads: 1996
Konsolidētais apgrozījums
pērn: 80 milj. €
Pērn ekspluatācijā
nodoti 40 500 m²

16

Oskars Ozoliņš,
«Merks» valdes
priekšsēdētājs

«Merks» darba princips ir vienmēr izkāpt no komforta zonas un ieviest Latvijā vēl neizmantotus risinājumus. «Lielais dzintars» ir ēka, kas mūs pozitīvi izaicināja un ļāva pacelt Latvijas būvniecības latīņu augstākā līmenī. Ivo Brālēna vadītās komandas rūpīgs darbs pārvērta «Lielo dzintaru» no ekstravagantas arhitekta idejas par funkcionējošu realitāti.

Liepājas koncertzāle «Lielais dzintars» 2015

Pasaulslavenā arhitekta Folkera Gīnkes projektētais «Lielais dzintars» ir vairāk nekā koncertzāle — tā ir arī mājvieta Liepājas simfoniskajam orķestrim un Liepājas Mūzikas vidusskolai, kā arī jauns starptautiska mēroga kultūras galapunkts. Lielā zāle spēj uzņemt līdz 1080 skatītājiem, bet Kamerzālē ir 200 skatītāju vietas. Ēkas tehniskā projekta risinājumi tapuši Austrijā un Latvijā, piesaistot augsti kvalificētus ekspertus no visas Eiropas. Koncertzāles koncepcija ir «ola olā» — celtni tur nesošais metāla karkass, kurā iekārta otra konstrukcija, radot iespaidu, ka ēkā ir ievietota otra ēka. Šāds risinājums Latvijā izmantots pirmo reizi. Projekts paredzēja arī ļoti sarežģītu būvniecības procesu, jo celtnē ir tikai dažas taisnas plaknes un līnijas. Lai precīzi atveidotu projekta nestandarta ģeometriju, objektā ik dienu strādāja ģeodēzists, uz vietas nospraužot konstrukciju novietojumu. Īpašu precizitāti prasīja ārējā fasāde, kur katram dzintarkrāsas stikla segmentam ir atšķirīga forma — dažādos saules gaismas leņķos tie veido ēkas neatkārtājamo izskatu.

RERE Grupa

Dibināšanas gads: 2014
Konsolidētais apgrozījums
pērn: 48,7 milj. €
Pērn ekspluatācijā
nodoti 160 000 m²

Guntis Āboltiņš-Āboliņš,
«RERE Grupa»
valdes priekšsēdētājs

Mūsu speciālistiem ir pieredze būvēt lielākās un tehnoloģiski sarežģītākās ēkas Latvijā. Tajā pašā laikā radām unikālas ēkas, kurās apvienojas senie, izzudušie aroda noslēpumi, roku darbs un dabas doti materiāli. Klaušinieku māja mums ir īpašs — Latvijas simtgadei no sirds veidots meistar-darbs, kurā senas tradīcijas apvienojas ar labākajām mūsdienu praksēm.

Klaušinieku mājas restaurācija Turaidas muzejrezervātā 2018

Restaurējot 18. gadsimtā vai pat agrāk celto Turaidas muižas klaušu darbinieku māju, galvenais uzdevums bija nodrošināt vēsturiskā mantojuma saglabāšanu autentiskā izskatā, liekot lietā mūsdienu zināšanas un prasmes. Meistari vispirms demontēja vēsturiskās ēkas pamatus, tad, izmantojot vēsturiskos laukakmeņus, izbūvēja jaunus pamatus un koka karkasu. Izmantojot tikai roku darbu, veidņos ar koka vāļēm iestrādāja māla kleķi un uzlika niedru jumtu. Rezultātā atjaunota ne tikai unikāla vēsturiska ēka, kas sniedz reālu liecību par muižas sadzīvi klaušu laikos, bet atdzīvinātas arī vairākus gadu simtus senas amata prasmes, strādājot ar tradicionāliem būvmateriāliem — koku, niedrēm, laukakmeņiem, māla kleķi, kaltiem būvelementiem u. c. Ēkā izvietotās ekspozīcijas attēlo latviešu zemnieka ceļu līdz Latvijas valsts dibināšanai. Grupas meitas uzņēmuma SIA «RERE Meistari» īstenotā restaurācija ir viens no programmas «100 adreses Latvijas simtgadei» nozīmīgākajiem projektiem.

17

Ostas celtnieks

Dibināšanas gads: 1994
 Apgrozījums pērn: 32,1 milj. €
 Pērn ekspluatācijā
 nodoti 9667 m² ēku,
 170 422 m² inženierbūvju
 un 23 923 m inženiertīklu

Biznesa aviācijas centrs FBO Rīga 2015

FBO Rīga ir viens no lielākajiem biznesa aviācijas centriem Ziemeļeiropā. Tas atrodas starptautiskās lidostas «Rīga» teritorijā. Multifunkcionāls, 1200 m² plašs biznesa aviācijas terminālis ir aprīkots, lai apmierinātu visas iespējamās prasīgo klientu vajadzības, ieskaitot vēlmi apmeklēt mākslas galeriju. FBO Rīga lepojas arī ar apsildāmu angāru lidaparātu uzglabāšanai, kas ir Latvijai unikāls objekts — tajā satilptu divi hokeja laukumi ar visiem skatītājiem. Trīs stāvu angāra kopējā platība, ieskaitot tehniskās un apkalpes telpas, ir 8600 m². Centra nozīmīgākie ārējie objekti ir biznesa lidmašīnu stāvvietas un helikopteru laukums. Darbu gaitā izbūvēta arī visa terminālim nepieciešamā ārējā infrastruktūra, kas ietver ūdensapgādes un kanalizācijas tīklus, gāzes vadu, siltumtrases, ārējos elektroapgādes tīklus, asfalta un bruģa segumus, kā arī monolītā betona un dzelzsbetona plātņu peronu. Centrs aprīkots ar automatisko putu ugunsdzēsības sistēmu, kas izstrādāta atbilstīgi augstajām ASV ugunsdzēsības standartu prasībām.

Konstantins Bursakovskis,
 «Ostas celtnieks» valdes priekšsēdētājs

Šis projekts ir mūsu uzņēmuma augstākais sasniegums pēdējo gadu laikā — gan augstu prasību un drošības standartu, gan augstākās klases iekārtu un materiālu ziņā. To, ka rezultāts ir veiksmīgi sasniegts, cita starpā, apliecina konkursos «Latvijas Būvniecības gada balva 2015» un «Safira Pegazs» (Čehijā) saņemtie apbalvojumi.

Ceļu pārvalde

Dibināšanas gads: 1991
 Apgrozījums pērn: 25,5 milj. €
 Pērn ekspluatācijā
 nodoti 467 608 m²

Eldanizs Mamedovs,
 «Ceļu pārvalde» padomes priekšsēdētājs

Projekta nozīmi apliecina tas, ka vidējais transportlīdzekļu skaits šajā krustojumā ir viens no lielākajiem valstī, bet nākotnē — 2025. gadā — vidējā dienakts satiksmes intensitāte tajā plānota vēl trīs reizes augstāka par tagadējo.

Reģionālā autoceļa P4 un P5 krustojuma rekonstrukcija 2016

Projekta mērķis bija uzlabot valsts reģionālā autoceļa P4 Rīga–Ērgļi un P5 Ulbroka–Ogre apļveida krustojuma caurlaidību un transporta plūsmu uz diviem Rīgai un visas valsts tautsaimniecībai nozīmīgiem autoceļiem. Tas tika panākts, izbūvējot rotācijas apli ar paralēlām braukšanas joslām. Lai projekta īstenošanas laikā nebūtu jāslēdz autotransporta satiksme, tika izveidoti apvedceļi un pagaidu ceļi. Būvdarbu gaitā atjaunotas divas sabiedriskā transporta pieturas. Gājēju drošībai krustojums aprīkots ar divām apgaismotām pārejām un ietvēm, kas atsevišķos posmos norobežotas ar drošības barjerām. Labākai autotransporta plūsmai apļa tuvumā uz abiem ceļiem izbūvētas papildu braukšanas joslas. Būvdarbu gaitā negaidīti veikts arī vēsturisks atklājums — zemē atrasti lādiņi un citas materiālas liecības par kaujām, kas krustojuma apkaimē notika Otrā pasaules kara laikā. Darbi tika pabeigti 240 dienās no 2015. gada jūlija līdz 2016. gada jūlijam. Projekta kopējās izmaksas — 1,45 milj. EUR.

Monum

Dibināšanas gads: 2005
 Apgrozījums pērn: 20,7 milj. €
 Pērn ekspluatācijā nodoti
 8592 m², labiekārtoti 26 240 m²

Gatis Logins,
Monum valdes loceklis

Viens no rekonstrukcijas veiksmīgi panāktajiem mērķiem bija pārveidot pirms pusgadsimta celto kultūras centru par zema enerģijas patēriņa ēku. Pēc projekta īstenošanas viena kvadrātmetra apkure gadā prasīs vien 32,6 kWh, savukārt CO₂ emisijas ietaupījums veidos 44 569 kg gadā. Esam gandarīti par savu videi draudzīgo sniegumu Latvijas novadu izaugsmei.

Siguldas novada Kultūras centra rekonstrukcija 2018

Būvuzņēmuma *Monum* īstenotās pārbūves rezultātā Siguldas Kultūras centrs ne tikai piedzīvoja pirmos būtiskos remontdarbus kopš tā uzcelšanas 1962. gadā, bet arī ieguva jaunas telpas un tehniskās iespējas — trīs mēģinājumu telpas orķestra, kora un dejojāšu vajadzībām, paplašinātu skatuvi ar šņorbēniņiem, papildu vietas skatītājiem un jaunu noliktavas telpu piebūvi rekvizītu, tērpu un aparatūras uzglabāšanai. Daudzfunkcionālā mazā zāle pēc rekonstrukcijas kalpo gan kā kinozāle, gan kā skaņu ierakstu studija, gan kā telpa mazākiem pasākumiem. Nepamanīta noteikti nepaliks ēkas fasāde, kuras noformējumā izmantots Gaujas senlejai raksturīgā smilšakmens atseguma motīvs. Visuāli iespaidīgais efekts panākts, pirmoreiz Latvijā pielietojot apšuvuma paneļu digitālās apdrukas tehnoloģiju.

Skonto Group

Pirmā uzņēmuma
 dibināšanas gads: 1995
 Apgrozījums pērn: 153,2 milj. €
 Pērn ekspluatācijā
 nodoti ap 303 000 m²

Dmitrijs Soldatenko,
«Skonto Būve»
valdes loceklis

«Skonto Būve» augstā līmenī veica sagatavošanas, būvniecības un montāžas darbus, ieskaitot metāla konstrukciju un saliekamu dzelzsbetona konstrukciju montāžu, kā arī iekšējās apdares darbus un inženiertīklu izbūvi visās projekta izpildes stadijās — sākot ar tā izstrādi un saskaņošanu un beidzot ar objekta nodošanu ekspluatācijā.

Iekšlietu ministrijas administratīvo ēku komplekss Rīgā 2007

Gaujas ielā 15 tapušais ēku komplekss kļuva par mītni virknei Iekšlietu ministrijas struktūrvienību. Līdzās Valsts policijai, Iekšlietu ministrijas centrālajam aparātam un Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei tajā atrodas arī Sakaru centrs, Informācijas centra struktūrvienības, ministrijas Veselības un sociālo lietu aģentūra un poliklinika. Ēkas sniedz modernas, labiekārtotas darbavietas gandrīz 2000 darbiniekiem, drošības prasībām atbilstošas telpas datu aparatūrai un likumsargājošo iestāžu darbam nepieciešamo pārējo infrastruktūru. Kompleksā pieejamas arī ēdināšanas, arhīvu, noliktavu, konferenču un mācību telpas. Pagrabstāvā izbūvēts mūsdienīgs islaicīgās aizturēšanas izolators 80 aizturētajiem. Ēkas savienotas savā starpā ar stiklotām galerijām un pārejām. Pagalmā izvietota operatīvā transporta autostāvvietā 200 automašīnām. Visas ēkas pilnībā pieejamas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

Arčers

Dibināšanas gads: 1992
 Apgrozījums pērn: 59,19 milj. €
 Pērn ekspluatācijā
 nodoti 35 000 m² ēku un
 25 000 m² inženierbūvju

Rīgas Doma iekštelpu restaurācija un torņa nostiprināšana 2015

Maija Baltgalve,
 «Arčers» valdes
 locekle

Doms ir Rīgas simbols, noteicošs elements tās panorāmā un pasaules kultūras mantojuma daļa. Uzņemoties tā restaurāciju, apzinājāmies atbildīgo misiju — nodot šo pieminekli nākamajām paaudzēm iespējami autentiskākā veidolā. Tāpēc daudzus darbus pildījām bez mūsdienīgu instrumentiem, lietojot seno meistarību un pieņemot piekoptas roku darba tehnikas.

Izcils restaurācijas darbs ir tāds, kas uzreiz nekrīt acīs, tāpēc atjaunotā Rīgas Doma apmeklētāji bieži neapjauš veikto darbu īsto apjomu. Darbu gaitā restaurēta Marijas, Dienvidu, Centrālā un Krustejas kapela, nomainītas inženierkomunikācijas, restaurēti mākslas priekšmeti un iekštelpu elementi, 5500 m² platībā veikta koka konstrukciju attīrīšana. Daļa no tām datējamas ar 16. gadsimtu un ir senākie šāda veida būvelementi Latvijā. Torņa iekšienē vairāku līmeņu augstumā iebūvēta 15 tonnu smaga metāla nostiprināšanas sistēma, bet torņa kupola daļām izveidots jauns kapara segums 1500 m² platībā, kopumā izmantojot 2500 m² kapara. Atjaunots Doma pulksteņa mehānisms, restaurēts zvanu krēsls, atjaunoti zvani, kā arī atkārtoti apzeltīts gailis un tā lode. Projekts ir zīmīgs arī ar 11 mēnešu īstenošanas termiņu, kuru laikā netraucēti turpinājās dievkalpojumi un koncerti. Par unikālu notikumu Latvijas būvniecības praksē kļuva grafiķa Pauļa Liepas jaundarbu ekspozīcija uz torņa sastatņu pārklājuma.

Velve

Dibināšanas gads: 1992
 Apgrozījums pērn: 61,1 milj. €
 Pērn ekspluatācijā
 nodoti 69 000 m²

Ainārs Leitēns,
 «Velve» valdes
 priekšsēdētājs

Projekta lielākais izaicinājums bija radīt mūsdienīgu, inovatīvu tehnoloģiju papildītu vidi, reizē saglabājot valsts nozīmes arhitektūras pieminekļa kultūrvēsturisko vienreizību. Konkursā «Latvijas Būvniecības gada balva 2017» iegūtais *Grand Prix* pierāda, ka esam godam veikuši šo atbildīgo uzdevumu.

VEF Kultūras pils rekonstrukcija 2017

1960. gadā uzceltā ēka ir valsts nozīmes arhitektūras pieminekļis un tāpēc — visai sarežģīts renovācijas objekts ar daudziem ierobežojumiem. Pilna spektra rekonstrukcijas gaitā tika pārbūvētas nesošās konstrukcijas, restaurēta fasāde, atjaunots jumts, iekšējā apdare un interjera elementi, izbūvēti jauni iekšējie un ārējie inženiertīkli, kā arī labiekārtota teritorija. Gādājot par ēkas energoefektivitāti, pēc oriģinālā dizaina izbūvēti jauni logi, bet fasādes darbos izmantots silumizolējošais apmetums. Vērienīgu modernizāciju un pārbūvi piedzīvoja kultūras pils skatuve. To veica SIA «Moduls Engineering» komanda, aprīkojot skatuvi ar 20 pacelājumiem, mūsdienīgām LED gaismām, automatizētu priekškaru un inovatīvu vadības sistēmu. Pēc atjaunošanas VEF Kultūras pils vērsi durvis gan daudzveidīgām amatieru aktivitātēm, gan starptautiska mēroga kultūras notikumiem: ēkā darbojas ap 50 mākslinieku kolektīvu, studiju un interešu klubu, un tās mūsdienīgi aprīkotās zāles spēj uzņemt līdz 1200 apmeklētājiem, ieskaitot cilvēkus ar kustību traucējumiem.

Latvijas Energoceltnieks

Dibināšanas gads: 1992
Apgrozījums pērn: 53,8 milj. €

Ķeguma HES ūdens pārgāznes aizvaru daļēja nomaiņa 2016

Kopš tās uzcelšanas 1939. gadā Daugavas vecākā hidroelektrostacija ir bijusi Latvijā nozīmīgs atjaunojamās enerģijas avots. Ķeguma HES 6. un 7. laiduma aizvaru nomaiņa tika veikta, lai paaugstinātu dambja drošumu. Divi esošie 80 m platie vārstuļa tipa aizvari tika nomainīti ar astoņiem jauniem vertikāliem aizvariem. To distances vadība tiek īstenota no Ķeguma HES2 vadības pults, kas ļauj atsevišķi regulēt katra aizvara atvēršanu. Maksimālā aizvēruma stāvoklī aizvaru augšējā mala atrodas uz 33,25 m atzīmes, kas nodrošina aizsardzību pret ūdens šlakstīšanos pār tiem. Tehniskā risinājuma galvenais uzdevums, kas tika veiksmīgi atrisināts projektēšanas stadijā, bija novērst ūdens caurplūdes spējas samazinājumu, kas ir sagaidāma, četrreiz palielinot aizvaru skaitu. Rezultātā astoņu jauno aizvaru kopējā caurplūdes spēja pēc pārbūves ir 3280 m³/s. Līdzās paaugstinātai drošībai jauno aizvaru priekšrocības ir samazinātas ekspluatācijas izmaksas un iespēja darbināt tos pie īpaši zemām vides temperatūrām.

Jānis Sproģis,
«Latvijas Energoceltnieks»
enerģobūvniecības
virziena vadītājs

Mūsu uzņēmumam ir pieredze, strādājot ārvalstu enerģētikas, būvniecības un sakaru tirgū, un mēs augstu vērtējam iespēju pielietot savas zināšanas vērienīgos Latvijas enerģijas infrastruktūras atjaunošanas projektos.

Abora

Dibināšanas gads: 1994
Konsolidētais apgrozījums
pērn: 40,3 milj. €
Pērn ekspluatācijā
nodoti 56 000 m²

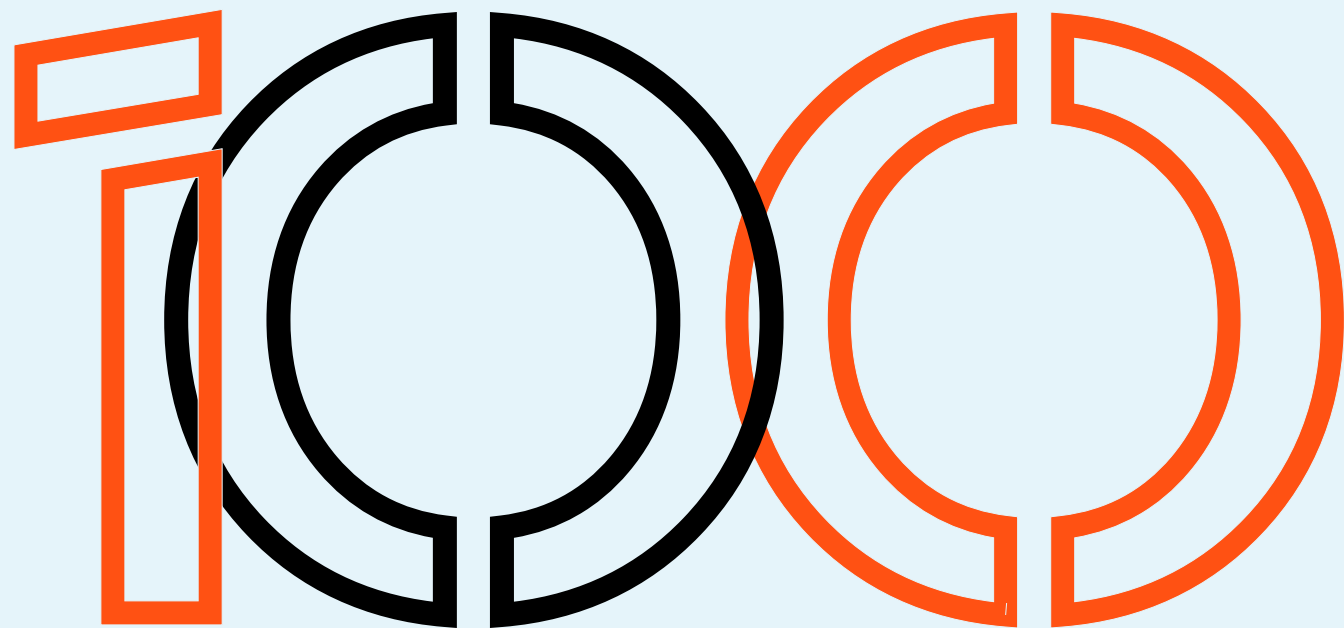

Gunārs Barkāns,
«Abora» tehniskais
direktors

Rekonstrukcijas gaitā veikta ēkas siltināšana no iekšpuses, saglabājot vēsturisko fasādi, un pielietoti arī citi inovatīvi energoefektivitātes risinājumi. Viesu komfortam un zemākam enerģijas patēriņam uzstādīta inovatīva ēkas vadības sistēma (BMS), kas regulē viesnīcas apkures, apgaismojuma un kondicionēšanas iekārtas.

Grand Hotel Kempinski Riga rekonstrukcija 2017

Zīmola *Kempinski Hotels* ienākšana Latvijā notika ar Eiropas senākā luksusa viesnīcu tīkla cienīgu vērienu. Leģendārās dižviesnīcas «Rīga» rekonstrukcijas projekts, kurā ieguldīti 30 milj. EUR, nozīmēja vēsturiskās ēkas vispusīgu pārveidi par piecvaigžņu viesnīcu, kas spēj patīkami pārsteigt pat visprasīgākos apmeklētājus. Viesnīcas astoņos stāvos ar kopējo platību 25 000 m² izvietots 141 pirmās klases numurs un ekskluzīvi apartamenti, telpas sapulču, konferenču un citu pasākumu rīkošanai, trīs bāri, divi restorāni, jumta terase, SPA centrs, kā arī citi piecvaigžņu viesnīcai raksturīgi labumi. Par pagājušā gadsimta 50. gados uzceltās ēkas rekonstrukciju SIA «Abora» ieguvusi *Grand Prix* konkursā «Latvijas būvniecības gada balva 2017».

Latvijas būvniecība simt gados: spožākie sasniegumi, lielākie izaicinājumi

Gadsimta laikā Latvijas būvniecības nozare piedzīvojusi ne tikai iespaidīgas tehnoloģiskās pārmaiņas, bet arī straujus pilsētplānošanas un būvniecības politikas pagriezienus. Kā tad ir izveidojusies daudzveidīgā dzīvojamo un sabiedrisko ēku, ceļu un tiltu ainava, kuru apdzīvojam šobrīd?

Dienā, kad tika proklamēta Latvijas Republika, tās galvaspilsētas senākās ēkas jau bija aptuveni 700 gadus vecas. Drošu avotu, kas ļautu noskaidrot, kam pieder Latvijas senākās būves gods, nav, taču vēsturnieki par vecāko līdz mūsdienām saglabājušos ēku uzskata Rīgas Svētā Jura baznīcu Skārņu ielā. Tā ir būvēta kā daļa no Indriķa hronikā pieminētās Zobenbrāļu ordeņa pils, kas celta vēl krietni pirms Rīgas dibināšanas 1225. gadā. Pati Zobenbrāļu ordeņa pils jau 13. gadsimta beigās tika sagrauta, bet saglabājusies Sv. Jura baznīcas daļa kļuva par Svētā Gara konventa baznīcu. Mūsdienās te darbojas Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejs.

Līdz Pirmajam pasaules karam

Arī pirmie Rīgas būvnoteikumi tika izstrādāti jau 13. gadsimtā, taču līdz pirmajai dokumentāli nostiprinātai pilsētas attīstības vizijai — tā dēvētajam Pauluči plānam, kas vēsturē saglabājies ar tālaika Rīgas ģenerālgubernatora, itāļu marķīza Filipo Pauluči delle Ronkole vārdu, — pagāja vēl 500 gadu. Daudzstāvu ēkas Rīgā masveidā sāka būvēt 19. gadsimta pēdējos gados. Piemēram, 1898. gadā galvaspilsētā uzceltas 35 ēkas četru un vairāk stāvu augstumā, to skaitā arī pirmais sešstāvu nams. Taču īsts celtniecības bums pilsētā sākās 20. gadsimta pirmajā desmitgadē, kad Rīga izauga par trešo lielāko Krievijas impērijas pilsētu ar vairāk nekā pusmiljonu iedzīvotāju, un tas turpinājās līdz Pirmā pasaules kara sākumam. Par galvaspilsētas tālaika pārticību šodien vislabāk liecina krāšņās jūgendstila ēkas Rīgas klusajā centrā — viens no Latvijas spēcīgākajiem tūrisma magnētiem.

Savukārt intensīva infrastruktūras izbūve Latvijā sākās 19. gadsimta otrajā pusē līdz ar straujo industrializāciju un pilsētu attīstību. Pirmā dzelzceļa līnija Latvijā tika atklāta no Abrenes uz Daugavpili 1860. gadā, un jau pēc gada tai sekoja Rīgas–Daugavpils līnija. Turpmākajos gados prioritāte bija dzelzceļa savienojumu izbūve starp Rīgu un ostu pilsētām — Liepāju un Ventspili. Tas bija saprotams lēmums, ņemot vērā to, ka 20. gadsimta sākumā šajās divās ostās apgrozīja 13% no visām Krievijas impērijas Baltijas jūras ostu kravām. Arī pirmās šosejas un kapitālus metāla tiltus Latvijā izbūvēja 19. gadsimta beigās. Pirmais pasaules karš Latvijai atnesa līdz tam nepieredzētus postījumus, un visvairāk cieta tieši nule izaugušās pilsētas. Pilsētnieku skaits no 40% pirms kara saruka līdz 23% 1920. gadā. Karā aizgāja bojā arī ap 20% no Rīgas dzīvojamā fonda. Pirmajos Latvijas Republikas pastāvēšanas gados valsts pārvaldes iestādes nereti izvietoja bijušo īres namu dzīvokļos, bet vēl 1920. gadā maizi un miltus rīdziniekiem izsniedza uz kartītēm.

Mans nams — mana pils

Viens no pirmajiem Latvijas Satversmes sapulces lēmumiem — un arīdzan viens no Latvijas 20. gadsimta vēsturē nozīmīgākajiem notikumiem — bija 1920. gadā aizsāktā Agrārā reforma. Tā vispirms nacionalizēja, bet pēc tam izdalīja jaunsaimeņiem vairāk nekā 3 milj. ha vācu muižnieku

1 Šādi Ulmaņa valdība vēlējusies pārbūvēt 11. novembra krastmalu Rīgā (1937. gada projekts). Foto: Latvijas Arhitektūras muzejs.

2 Sagrautais dzelzceļa tilts pāri Daugavai (1917). Foto: LVKFFDA.

Augstākā būve: Televīzijas tornis — 368,5 m (Rīgā, 1989)
Augstākā dzīvojamā ēka: Z-Towers — 123 m (Rīgā, 2019)
Lielākā industriālā ēka: Lauma Fabrics ražotne — 115 645 m² (Liepājā, 1969)
Garākais tilts: Salu tilts pār Daugavu — 3,5 km (Rīgā, 1976)
Jaudīgākā elektrostacija: Pļaviņu HES (Aizkraukles novadā, 1968)

zemes, deviņu gadu laikā palielinot lauku saimniecību skaitu no aptuveni 83 000 līdz 216 000.

Latvijas būvniekiem un būvmateriālu ražotājiem tas nozīmēja iespaidīgu izrāvienu ārpus Rīgas un citām lielajām pilsētām, kuras līdz tam nodrošināja pasūtījumu absolūto vairākumu. Vispirms tā bija koka ēku celtniecība (tās veidoja 99% no 20. gados laukos uzceltajām ēkām), taču 30. gados jau aptuveni trešdaļu veidoja mūra ēkas, kas prasīja ievērojami lielākus resursus un profesionālu iesaisti, savukārt koka ēkas to īpašnieki daudzos gadījumos cēla paši saviem spēkiem. No 1933. līdz 1938. gadam ķieģeļu ražošanas apjomi pieauga gandrīz četrkārt, ģipsa ražošana piedzīvoja seškārtīgu izaugsmi, bet šifera ražošana palielinājās pat 11 reizes. Brocēnu cementa fabrika, ko uzcēla 30. gadu pašās beigās, kļuva par uzskatāmu apliecinājumu esošajam un nākotnē plānotajam celtniecības bumam.

Vienas ģimenes dzīvojamā māja, ko masveidā būvēja jaunsaimnieki laukos, kļuva par ideālu arī pilsētās. Pie jauna Rīgas ģenerālplāna īpaša komiteja ķērās 1923. gadā, par vienu no galvenajiem mērķiem izvirzot to, lai «iedzīvotājiem netrūktu kā līdz šim gaisa un saules gaismas, lai neviena māja un pat neviens dzīvoklis nebūtu bez sava dārza vai zemes gabaliņa». Tādēļ galvaspilsētai bija ielānota iespaidīga platība — teju 72 tūkstoši ha, t. i., divreiz vairāk zemes, nekā aizņem visa mūsdienu Rīga*. Arī iedzīvotāju skaita pieaugums tika prognozēts ar vērīenu — plāns paredzēja, ka pēc 50 gadiem (tas ir, 1974. gadā), Rīgā dzīvos 1,5 milj. cilvēku.

Rīgas apgādei ar elektrību tika ielānota pirmās hidroelektrostacijas izbūve uz Daugavas. Lēmumu par Ķeguma HES celtniecību valdība pieņēma 1936. gadā, tās projektēšanas un būvniecības darbus uzticot diviem zviedru uzņēmumiem, bet visu

strādnieku nolīgšanu pieprasot no Latvijas iedzīvotāju vidus. Spēkstacijas izbūve valsts budžetam izmaksāja tolaik vēl nepieredzētu summu — 55 milj. latu, un aptuveni piektdaļa no tās bija aizņēmums, arī no zviedriem. Būvdarbi noritēja pēc plāna, un jau 1939. beigās Ķeguma HES deva strāvu (un kļuva par sākumpunktu mūsdienu «Latvenergo»).

Kopumā pirmajos septiņos Latvijas Republikas pastāvēšanas gados apbūves plāni tika izstrādāti 37 apdzīvotām vietām no 60 tolaik oficiāli atzītām pilsētām un miestiem. Paralēli tam pilsētas aktīvi izstrādāja vai mainīja arī savus būvnoteikumus. Tajos tika reglamentēts gan pieļaujamais ēku tips, gan to izvietojums dažādās pilsētas zonās un augstums, taču pilsētnieku ikdienas dzīvi, domājams, vairāk ietekmēja kas cits — viens no būtiskākajiem 20. gadu jaunievedumiem vairāku pilsētu noteikumus bija obligāta prasība ikvienā dzīvoklī ierīkot tualeti. Tiesa gan, Rīgā centrālās kanalizācijas tīkls ārpus pilsētas centra aizsniedzās vien 30. gadu otrajā pusē, bet citās Latvijas pilsētās tas tolaik bija pieejams pavisam nelielai daļai iedzīvotāju.

Vienas no pirmajām apdzīvotajām vietām, kas ieguva jaunus (un savus pirmos) attīstības plānus, bija Abrene un Vecgulbene, kur vajadzību pēc tiem noteica dzelzceļa satiksmes attīstība. Taču šo plānu īstenošanu pārtrauca Otrais pasaules karš, bet tam sekojošā padomju režīma mērķi un priekšstati par būvniecības uzdevumiem un funkcijām jau bija pavisam citādi.

Visa pasaule — mikrorajonā

Padomju periods Latvijas būvniecības vēsturē iezīmējas ar trim svarīgākajiem raksturojumiem: kolektīvizāciju un ar to saistīto kolhozu celtniecību, industrializāciju, kas noteica arvien jaunu ražoša-

nas telpu izbūvi, un urbanizāciju, kas prasīja jaunu, daudz koncentrētāku dzīvojamo apbūvi pilsētās. Pirmajos pēckara gados būvniecības nozarē notika galvenokārt ēku un infrastruktūras objektu atjaunošana. Noslēdzoties Staļina laikam, jaunais PSRS vadītājs Ņikita Hruščovs kritizēja savu priekšgājēju ne tikai par personības kultu, bet arī par lēno un pārlietu grezno — ar trīs metru augstiem griestiem un fasādes rotājumiem izdaiļoto — daudzdzīvokļu māju būvniecību. Jaunā pieeja paredzēja celtniecības metožu industrializāciju, unifikāciju un individuālu projektu aizstāšanu ar tipveida risinājumiem.

Pirmie mikrorajoni ar tā dēvētajām hruščovkām Rīgā sāka parādīties jau 20. gadsimta 50. gadu beigās, bet 60. gados sāka celt pirmās dzelzsbetona paneļu mājas, ievērojami paātrinot jauno mājokļu tapšanas procesu. Viens no jaunu dzīvojamo platību izbūves mērķiem bija iedzīvotāju, sevišķi pilsētnieku, dzīves apstākļu uzlabošana, prasības pēc tās arvien auga. Pēc 1935. gada tautas skaitīšanas datiem, pirms Otrā pasaules kara aptuveni 40% rīdzinieku dzīvojuši mājokļos bez centralizētas ūdens apgādes (visā Latvijā tādu bija divas trešdaļas), savukārt centrālā apkure bija pieejama vien 5,5% iedzīvotāju, lielākoties tikai Rīgā (piemēram, Liepājā un Jelgavā šādas ērtības bija vien nedaudz vairāk kā 1% dzīvokļu). Teorijā, kuras izstrādei PSRS savus arhitektus sūtīja mācīties uz Rietumu valstīm, jaunajiem mikrorajoniem bija jāklūst par dzīvošanai ideālu vidi. Tie tika plānoti starp pilsētu maģistrālēm tā, lai tiem nebūtu iespējams izbraukt cauri, tādējādi veidojot drošu, klusu un tīru vidi. Katra lielāka mikrorajona iekšpusē tika paredzētas arī skolas, bērnudārzi, pašvaldības iestādes, veikali, sporta celtnes un kultūras iestādes. Tiesa, liela daļa no šīm iecerēm tā arī palika neīstenota.

Padomju periodā tapa arī pirmā Latvijas augstceltne — 107 metrus augstā Zinātņu akadēmijas ēka Rīgā, kas no 1951. līdz 1958. gadam (bet faktiski līdz pat 1961. gadam) tika būvēta, par paraugu ņemot tā saucamās «Staļina augstceltnes» Maskavā un citās Padomju Savienības, kā arī tās satelītvalstu galvaspilsētās. Līdz pat 2004. gadam, kad ekspluatācijā tika nodots «Saules akmens» — Swedbank centrālais birojs, Zinātņu akadēmija saglabāja augstākās ēkas godu dzīvojamo un biroja augstceltņu klasē.

Solis nākotnē

Līdzīgi kā savulaik Agrārā reforma, pēc neatkarības atgūšanas tiesības uz īpašumu — un līdz ar to arī būvniecības nozari — pilnībā transformēja privatizācijas process. Tas sākās jau 1991. gadā, bet centralizētu vadību ieguva tikai pēc 1994. gada un oficiāli noslēdzās 2005. gadā. Līdzās privatizācijai viens no būtiskākajiem procesiem, kas ietekmēja būvniecības nozari Latvijā, bija straujā ekonomikas izaugsme no 2006. līdz 2008. gadam, ar dāsnu investīciju pieplūdumu un iespaidīgiem projektiem — ziņas par dažiem no tiem ir atrodamas šajā izdevumā —, un tam sekojošā finanšu krīze ar daudzu ieceru apturēšanu un uzņēmumu pārstrukturēšanu.

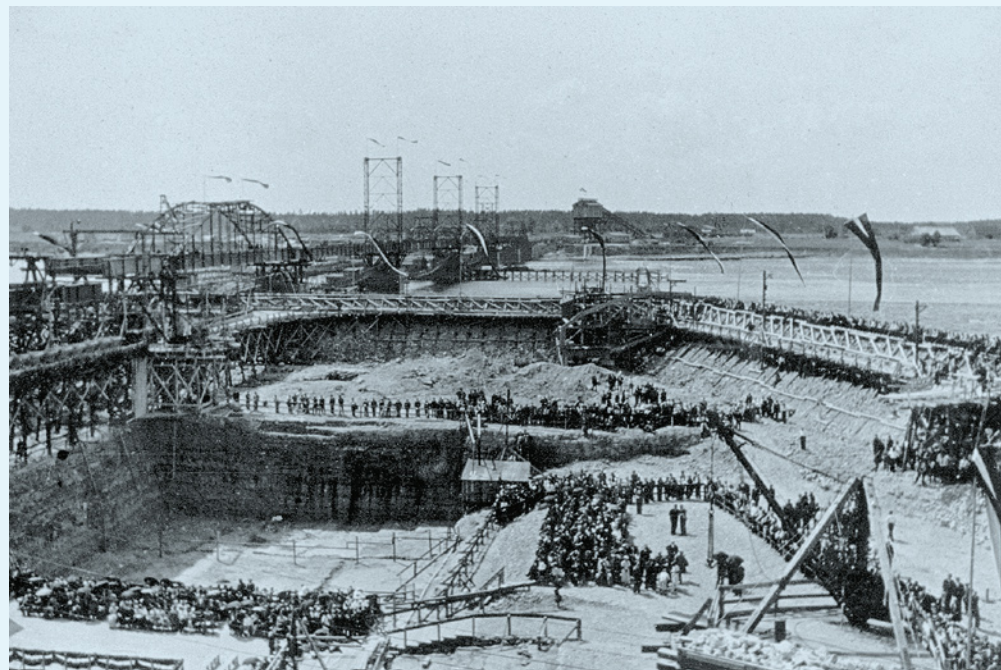
Kas noteiks Latvijas būvniecības ikdienu nāmajās desmitgadēs? Vai tie būs roboti un algoritmi? Vai būvmateriāli, kas šobrīd vēl tikai top zinātnieku un uzņēmumu pētnieciskajās laboratorijās? Kā mainīsies pasūtītāju prasības un gaume? Vēsture nespēj atbildēt uz šiem jautājumiem, taču Latvijas būvniecības stāsts ļauj noprast — ir sagaidāmi visnotaļ interesanti pavērsieni un jauninājumi. ■

* Pēc Rīgas pašvaldības 2016. gada datiem, Rīgas platība ir 30,4 kvadrātkilometri, t. i., aptuveni 30,4 tūkstoši hektāru.

3 Būvdarbi Ķeguma HES, kas šobrīd ir trešā lielākā hidroelektrostacija Baltijas valstīs (1937). Foto: LVKFFDA.

4 Būvdarbi Āgenskalna priedēs — vienā no pirmajiem Rīgas mikrorajoniem (1959). Foto: D. Gedzjuns, LVKFFDA.

5 Zinātņu akadēmija — Rīgas augstākā ēka līdz pat 2004. gadam (1977). Foto: J. Tihonovs/S. Maisternans, LVKFFDA.

Latvijas būvniecība pasaulē: rīģipsis. Ar kartonu pārklātais ģipsis ir nosaukts tieši par godu Rīgai. Rūpnīca «Rīgas ģipsis», dibināta 1938. gadā, bija pirmā industriālā rīģipša ražotne kontinentālajā Eiropā. Otrā pasaules kara laikā rūpnīca tika pārcelta uz Vāciju, kur arī tika reģistrēta Rīģips GmbH preču zīme. Tā darbojas joprojām un ir daļa no starptautiskā būvmateriālu koncerna Saint-Gobain Group.

Kā būvēsim nākamajā simtgadē?

Aizvadot Latvijas valsts pirmo simtgadi, nesteidzīgi iesojam otrajā. Šis ir ļoti piemērots brīdis, lai pavērtos nākotnē un jautātu gan «ko», gan jo īpaši «kā» būvēsim.

30

Ir skaidrs — darīt pa vecam vairs nevarēs. Būvniecības nozares lielākās problēmas jau vairākus gadus ir zema produktivitāte un lēna inovāciju ieviešana. Latvijā būvniecības nozare šobrīd aug ļoti strauji, bet pasaules kontekstā šāda izaugsme ir drīzāk izņēmums. *McKinsey Global Institute* pētījumi uzrāda, ka pēdējo 20 gadu laikā būvniecības nozare pasaulē augusi vidēji tikai par 1% gadā — daudz lēnāk par ekonomiku kopumā. Turklāt Eiropā būvniecības nozarē ir viszemākais digitāli attīstītu uzņēmumu īpatsvars — tikai 7,7%. Un Latvija tālu atpaliek no digitālās ekonomikas līderiem — Somijas, Dānijas un Nīderlandes. Tieši tehnoloģisko inovāciju straujāka ieviešana būvniecībā, pēc ekspertu domām, ļaus nozarei atrisināt produktivitātes problēmu. Kas īsti ir šie jauninājumi?

Būvniecība 4.0

Digitālās tehnoloģijas, kas pašas par sevi nav jaunums, šobrīd tiek arvien ciešāk integrētas ar ikdienišķiem priekšmetiem. Apkārtējā vide kļūst arvien «viedāka» — fiziskās ierīces tajā savienotas tīklos, kur pastāvīga datu apmaiņa nodrošina to maksimāli efektīvu darbu lietotāju vajadzību apmierināšanai. Tā dēvētais lietu internets (*internet of things*) un citas kiberfiziskas tehnoloģijas iezīmē jaunu stadiju pasaules rūpniecības attīstībā. Eksperti jau paspējuši to nodēvēt par Rūpniecību 4.0 jeb ceturto industriālo revolūciju. Pirmā šāda revolūcija sākās vēl 18. gadsimtā līdz ar darba mehānizāciju un tvaika dzinēja izgudrošanu, otrā saistīta ar elektrības un konveijera ieviešanu, bet trešā — ar ražošanas automatizāciju un datorizāciju 20. gadsimta otrajā pusē. Rūpniecības šī brīža galvenie sasniegumi ir saistīti tieši ar tīklā apvienotu ierīču digitālu vadību. Pie šiem jauninājumiem pieder arī mākoņdatošana, lielle dati, robotikas un mākslīgā intelekta risinājumi. Savukārt Būvniecības 4.0 fokusā ir būvniecības informācijas modelēšanas (*BIM*) un robotu izmantojums.

Digitālie dvīņubrāļi

Būvniecības informācijas modelēšana nodrošina visiem projektā iesaistītajiem pieeju būves digitālam dvīņubrālim jeb modelim, kas apkopo visus darbam nepieciešamos datus. Tā ir sadarbības platforma, kas saved kopā datus, fiziskās ierīces un cilvēkus. Modelis spēj atspoguļot vissīkākās izmaiņas, kas notikušas ar objektu gan būvdarbu, gan vēlāk arī ekspluatācijas un iespējamās pārbūves laikā. Šī tehnoloģija no jauna aktualizē arī kibernetikas jautājumu — centrālo problēmu visās nozarēs, kas piedzīvo digitalizāciju.

Pieeja vienotam digitālam modelim komandas darbu padara krietni efektīvāku un pārskatāmāku, jo visas iesaistītās puses — arhitekti, būvdarbu vadītāji, inženieri u. c. — spēj reālajā laikā atspoguļot sistēmā visas veiktās izmaiņas. Tas ne tikai paceļ jaunā limenī komandas sinerģiju, bet krietni atvieglo arī darbu plānošanu un vadību, kā arī lēmumu pieņemšanu, kas tiek balstīta sistēmā apkopotajos datos. Pēc *McKinsey Global Institute* aprēķiniem, lielo būvniecības projektu izpildes termiņi vidēji tiek pārsniegti par 20%, un tas ievērojami sadārdzina gala izmaksas. *BIM* plašākam pielietojumam būs labvēlīgs iespaids arī uz vidi — precīzie aprēķini ļaus būvēt vēl energoefektīvākas ēkas un samazināt izmešus un radītus atkritumus.

Eiropā *BIM* ieviešanu veicina īpaši šim nolūkam radīta darba grupa *EU BIM Task Group*. Pēc grupas aplēsēm, *BIM* plašāks pielietojums līdz 2025. gadam radītu 15–25% ietaupījumu pasaules infrastruktūras tirgū. Pat ja reālais ietaupījums sasniegtu vien 10%, Eiropas būvniecības nozarei tas ļautu ģenerēt papildu 130 miljardus EUR apgrozījumu. Latvijā Ekonomikas ministrija ir uzsākusi sadarbību ar Eiropas Savienības *BIM* darba grupu un šobrīd izstrādā Latvijas nacionālo *BIM* ieviešanas ceļvedi, lai veicinātu *BIM* izmantošanu publiskajos iepirkumos. Taču ir izšķiroši, lai procesam aktīvāk pieslēgtos arī būvniecības nozares spēlētāji.

Elžbeta Benkovska,
Eiropas Komisijas
komisāre (iekšējais tirgus,
rūpniecība, uzņēmējdarbība un MVU)

Būvniecības informācijas modelēšana tiek ātri ieviesta vērtību ķēdes dažādos posmos kā stratēģisks rīks ietaupījumu veidošanai, augstākai produktivitātei un darbību efektivitātei, kā arī augstākai infrastruktūras kvalitātei un labākai vides aizsardzībai. Nākotnē ir klāt, un ir pienācis laiks izveidot vienotu Eiropas pieeju būvniecības sektoram.

Nīderlandiešu uzņēmuma MX3D robots veic tērauda tilta 3D druku. Foto: MX3D.

Robotika un būv kultūra

Robotu plašāks izmantojums būvniecībā ir vēl viena Būvniecības 4.0 iezīmīga tendence. Precizitātes un produktivitātes ziņā roboti jau šobrīd daudzos darbos pārspēj cilvēkus, un to kapacitāti krietni vaicos mašīnmācīšanās algoritmu attīstība. Mūrēšanas roboti jau šobrīd darbus veic 4–6 reizes ātrāk par cilvēkiem. Piemēram, uzņēmuma *Construction Robotics* radītais SAM 100 stundas laikā mūrē 300–400 ķieģeļus. Līdz šim roboti galvenokārt izmantoti salīdzinoši vienkāršu un monotonu vai īpaši bīstamu darbu veikšanā, bet nākotnē tie arvien veiksmīgāk konkurēs ar cilvēku arī sarežģītāku uzdevumu izpildē. Šādas izstrādes pagaidām prasa nesamērīgi lielas investīcijas, bet produktivitātes kāpums, ko tās sola, agrāk vai vēlāk izrādīsies izšķirošs. Turklāt robotu sniegtais rezultāts būs ne tikai precīzāks, ātrāks un lētāks, bet arī videi draudzīgāks.

Tikpat svarīga kā jaunu tehnoloģiju ieviešana ir arī nozares tradīciju kopšana. Pētnieki un starptautiskās organizācijas prognozē, ka iespējamas pārmaiņas gaidāmas ne tikai celtniecības paņēmienos, bet arī būvniecības kultūrā (*Baukultur*).

31

Inženierbūvju nākotne: 3D drukas roboti

Nīderlandes tehnoloģiju jaunuzņēmums MX3D šogad ar 3D drukas robotu palīdzību izveidoja tērauda konstrukciju gājēju tiltam, kas drīzumā tiks pārlīkts pāri Amsterdamas kanālam. Uzņēmuma galvenais jauninājums 3D drukā ir sešu asu tehnoloģijas izmantojums, kas ļauj robotiem darboties «ārpus kastēs», drukājot objektus, kas par tiem ir daudz lielāki. MX3D galvenais tehnoloģiju direktors Tims Gertjens skaidro: «Mēs vairs neesam ielēgti kubiskā kastē, kurā visam būtu jānotiek. Izdrukāt pilnīgi funkcionējošu tiltu dabiskā lielumā — vai tad tas nav labākais veids, kā demonstrēt šīs tehnoloģijas bezgalīgas iespējas?»

Šis jēdziens ietver būvnieku, pasūtītāju un plašākas sabiedrības attieksmi pret vidi, vēlamajām pārmaiņām un iepriekšējo paaudžu mantojuma saglabāšanu, kā arī zināšanu un prasmju pēctecību un attīstību. Šī gada Pasaules ekonomiskā foruma deklarācija aicina uz augstvērtīgas būv kultūras veicināšanu. Dokumentā uzsvērts, ka ekonomikas ilgtspējīga attīstība var notikt tikai tad, ja tās kodolā atrodas kultūra. Ietekmīgais forums aicina valdības, NVO un būvniecības uzņēmumus kopīgi gādāt par būvētās vides augstvērtīgu būv kultūru, respektējot kultūras mantojuma nozīmi būvētās vides attīstībā. Digitālās tehnoloģijas ir izteikti globālas, savukārt būv kultūra vienmēr ir lokāla — katrā valstī to nosaka savas, konkrētajai kopienai raksturīgas īpatnības. Tāpēc Latvijas unikālās būv kultūras veidotāji būs neviens cits kā Latvijas būvnieki, projektu pasūtītāji, valdības un iedzīvotāji. Lielā mērā tieši šo diskusiju rezultāts arī izšķirs, ko un kā būvēsim nākamajos 100 gados. ■

Foto: Andrejs Strokina

Inna Šteinbuka,
ekonomiste, Latvijas
Universitātes profesore,
Eiropas Komisijas
pārstāvniecības Latvijā
vadītāja no 2011. līdz
2018. gadam

Inna Šteinbuka: Jāmāk ne tikai paņemt, bet arī efektīvi ieguldīt

Jauno Eiropas Savienības ilgtermiņa budžetu gaidot, ir svarīgi domāt ne tikai par to, kā veiksmīgāk piesaistīt finansējumu, bet arī par to, kā to efektīvāk izlietot; lai nesanāktu tā, ka par Eiropas naudu renovē skolas, kuras neilgi pēc tam tiek slēgtas.

Maijā Eiropas Komisija iepazīstināja ar pirmo Eiropas Savienības ilgtermiņa budžeta priekšlikumu nākamajam plānošanas periodam (2021–2027). Šo dokumentu nekādā ziņā nevar uzskatīt par pabeigtu — par to vismaz gada laikā notiks sarunas 27 dalībvalstu starpā. Tomēr jau tagad ir vērts palūkoties uz budžetā iekļauto pamatnostādņu. Pēc visām aplēsēm, Kohēzijas fonda piedāvājums Latvijai varētu tikt samazināts par 13%. Latvijas valdība uz to jau reaģējusi — saprotams, negatīvi. Tas, ka mums ir samazinājums, protams, nav labi, bet, visticamāk, būs grūti panākt vēl labvēlīgāku priekšlikumu, ņemot vērā, ka katrai no 27 dalībvalstīm ir savas intereses. Kohēzijas fonda finansējums Latvijai ir aprēķināts, balstoties uz objektīviem rādītājiem. Mūsu kaimiņvalstīm, Igaunijai un Lietuvai, piedāvātais ir daudz mazāks, jo tajās ekonomikas attīstība ir labāka nekā Latvijā. Vērtējot pēc IKP uz vienu iedzīvotāju, gan Igaunija, gan Lietuva ir tuvāk Eiropas vidējam rādītājam.

Būvniecība tagad ir vilcējnozare — tāda kā lokomotīve, kas izvelk Latvijas ekonomiku relatīvi labā līmenī. Būvuzņēmējiem ir vairāk jādomā par jaunajām tehnoloģijām un energoefektivitātes risinājumiem, kā arī jāturpina sociālais dialogs, kas daudzsoļi aizsākts ar ģenerālvienošanos parakstīšanu.

Par laimi, mums ir arī labas ziņas. Tiek paredzēts, ka tiks palielināti *InvestEU* fonda līdzekļi, un Latvijas uzdevums ir mācēt paņemt šo aizdevumu un finanšu instrumentu piedāvājumu, kas ir piemērots gan lieliem, gan maziem un vidējiem uzņēmumiem. Tāpat pieaugums ir gaidāms Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta finansējumā, no kura līdzekļiem tiek īstenots, piemēram, *Rail Baltica* projekts. Topošajā ilgtermiņa budžetā plānots palielināt finansējumu arī pētniecībai, inovācijām un digitalizācijai — jācer, ka Latvijas uzņēmumi aktīvāk lietos jaunās tehnoloģijas savā biznesā, audzējot savu starptautisko konkurētspēju.

Svarīga Eiropas Komisijas prioritāte, kas tāda noteikti paliks arī nākotnē, ir energoefektivitāte un videi draudzīga ekonomika, tai skaitā arī būvniecības nozares attīstība. 35% no visām Eiropas Savienības ēkām ir vairāk nekā 50 gadus vecas, un gandrīz 75% ēku ir energoneefektīvas. Arī Latvijā ir ļoti daudz padomju laikā celtu ēku, kuras no energoefektivitātes viedokļa ir, godīgi sakot, nekam nederīgas. Tāpēc ir jāpanāk, ka būvniecības nozare orientējas ne tikai uz jaunu ēku celtniecību, bet arī uz mūsdienīgiem standartiem atbilstošu renovāciju. Šī ir lieliska iespēja apgūt Eiropas Savienības fondu piedāvājumu, cita starpā — arī maziem un vidējiem uzņēmējiem. Ieguvējas būs visas puses — gan uzņēmēji, gan darba ņēmēji, gan ēku īpašnieki un iedzīvotāji, gan valsts.

Jārikojas stratēģiski

Būvniecības ilgtspējīgai izaugsmei ir svarīgi skatīties nākotnē, nevis censties ātri nosmelt šī mirklī «krējumiņu». Kā jebkurai citai nozarei, būvniecībai ir jādomā par dažādām pieejamām finansējuma iespējām. Taču ir arī proaktīvi jāgatavojas finansējuma savlaicīgai apguvei, izstrādājot konkurētspējīgus projektus, kas ir ļoti vajadzīgi Latvijas attīstībai — tādējādi tiks mazināti arī nozares pārkaršanas riski, par kuriem šī plānošanas perioda noslēgumā daudz diskutē eksperti.

Būvniecības nozare šobrīd tik tiešām piedzīvo straujāku Eiropas Savienības fondu finansējuma pieplūdumu nekā pirms 2017. gada. Taču tā lielā mērā ir ierasta prakse — katra plānošanas perioda sākumā tiek apgūts maz līdzekļu, bet uz beigām — vairāk. Uz šo brīdi no visiem Latvijai pieejamajiem Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem ir uz sāktu 62% projektu realizācija. Bet, ja runājam par jau veiktajiem maksājumiem, tad to īpatsvars patlaban ir zems — vien 22,5%. Vai tas rada pamatu bažām? Būvniecības nozarē šobrīd vērojams straujš pieaugums — šogad sagaidāma 8% izaugsme, nākamgad 10%, un pēc tam tā pakāpeniski palēnināsies, sasniedzot 3,4% 2022. gadā.

Šie pieauguma tempi nav atkarīgi vienīgi no Eiropas Savienības fondu finansējuma — tikpat nozīmīga ir arī privāto investoru nauda. Vērtējot ekonomikas pārkaršanas risku, es uzskatu, ka bīstama situācija iestājas tad, kad pārkaršanas pazīmes vērojamas visās nozarēs — strauji aug algas, līdz kritiskai robežai palielinās tekošā konta deficīts, ļoti strauji pieaug cenas, utt. Ja būvniecībā pēkšņi notiek pieauguma bums un saasinās darbaspēka trūkums, tam sekos algu palielinājums, kas var novest arī pie būvniecības pakalpojumu cenu nesamērīga pieauguma. Tomēr šādai situācijai pēc dažiem gadiem tāpat sekos pieauguma palēninājums, kuru jau šobrīd prognozē pieejamie aprēķini. Tas rada jautājumu par nozares stabilitāti un ilgtspējīgas attīstības veicināšanu.

Ekonomikas ilgtspējīgas izaugsmes būtisks nosacījums ir arī veiksmīgs sociālais dialogs. Manā skatījumā, ir svarīgi panākt ģenerālvienošanos par minimālo atalgojumu būvniecībā, lai mazinātu ēnu ekonomiku, kuras īpatsvars būvniecības nozarē vēl joprojām ir ļoti augsts. Kamēr darbinieku algas netiks paaugstinātas līdz racionālam līmenim, būs ļoti grūti panākt turpmāku progresu, īpaši starptautiskās konkurētspējas ziņā. Pašregulācija šobrīd ir vienīgais veids, kā risināt ēnu ekonomikas problēmu. Nākotnē mēs nevarēsim konkurēt Eiropas tirgū tikai ar lētu darbaspēku — mums jākonkurē ar izcilu darbu, ar inovatīvām tehnoloģijām un materiāliem. Lai konkurētu ar šādiem raksturojumiem, vispirms jāpanāk sakārtota darba vide un godīga konkurence. Tieši šobrīd notiek sarunas par Eiropas Savienības Darba ņēmēju norīkošanas direktīvu. Latvijas pusei tajās ir jāiesaistās un jāpanāk, lai mūsu būvnieki, kuri strādā ārzemēs, netiktu diskriminēti un saņemtu samērīgu atalgojumu. Labi, augsti kvalificēti darbinieki gribēs strādāt tikai labos uzņēmumos, kas nodrošina gan sociālās garantijas, gan labus darba apstākļus, gan attīstības iespējas. **13**

Ulrihs Pecolds: Uz vienas lapas ar Eiropu

Ulrihs Pecolds,
Eiropas Būvniecības
industrijas federācijas
ģenerāldirektors

34 **Eiropas vienotajā tirgū starptautiska sadarbība ir panākumu atslēga ne tikai biznesā. Arī nozari pārstāvošu organizāciju darbs nevar būt efektīvs, ja to veic izolēti.**

Turklāt viena lieta ir pārņemt ārvalstu kolēģu pieredzi «no malas», bet pavisam cita — kopīgi strādāt pie nozarei būtiskiem risinājumiem Eiropas līmenī. Dalība Eiropas Būvniecības industrijas federācijā* (FIEC) sniedz Latvijas Būvuzņēmēju partnerībai šo vērtīgo iespēju. Sarunā ar FIEC ģenerāldirektoru Ulrihu Pecoldu skaidrojam, kādas šobrīd ir būvuzņēmēju prioritātes Eiropas Savienības līmenī, un redzam, ka tās ievērojami sabalsojas ar Partnerības virzītājam iniciatīvām.

Kādas šobrīd ir FIEC prioritātes, pārstāvot Eiropas būvniecības nozares intereses?

Kopumā Federācija strādā, balstoties uz aptuveni 20 prioritātēm, kuras regulāri atjaunina rīcības komiteja un biedru ģenerālā asambleja. Vienlaikus notikumu attīstība un Eiropas Savienības iestāžu darbības mēdz prasīt tūlītēju reakciju, arī gadījumos, kad konkrēts jautājums nav iekļauts prioritāšu sarakstā. Runājot par šībrīža prioritātēm, es gribu izcelt piecus pamatvirzienus. Pirmkārt — viss, kas attiecas uz digitalizāciju un pārmaiņām, ko tā radījusi būvniecības vērtību ķēdē. Mēs saucam šo jautājumu bloku par «Būvniecību 4.0» un esam apkopojuši tā galvenos izaicinājumus tikko publicētajā manifestā.** Otrā tēma ir energoefektivitāte un vide draudzīga rīcībpolitika, kas ir visai aktuāls jautājums būvniecības kontekstā. Turklāt jaunie ilgtspējīgās enerģijas un būvniecības risinājumi sniedz arī plašas tirgus iespējas. Treškārt, pastāv atsevišķs jautājumu bloks par darbinieku norīkošanu uz citām ES valstīm un par pakalpojumu sniegšanas brīvību. Šie ir jautājumi, kurus risinot, sadursmē mēdz nonākt dažādu pušu legītimas intereses.

Mūsu misija šeit ir panākt saistošā regulējuma izpildi. Ceturtkārt, ir prasmju plaisas un neatbilstības, kas pastāv vairāku dalībvalstu būvuzņēmumos un prasa profesionālās apmācības standartu pielāgošanu. Visbeidzot — Ķīnas valsts uzņēmumu pieaugošā konkurence gan ES iekšējā tirgū, gan trešo valstu tirgos. Mēs uzskatām to par negodīgu, jo dāsnas subsīdijas šiem uzņēmumiem ļauj piedāvāt neadekvāti zemas cenas. Problēma ir tāda, ka daži līgumslēdzēji ignorē šo aspektu, jo alkst pēc Ķīnas investīcijām viņu valstīs.

Kā norit FIEC sadarbība ar ES iestādēm?

Tas ir atkarīgs no katras iniciatīvas izstrādes konkrētā posma. Pirms normatīvo aktu priekšlikumu iesniegšanas mēs uzturam regulāru kontaktu ar Eiropas Komisijas ierēdņiem, kuri gatavo likumprojektus, lai panāktu, ka tajos tiek ņemts vērā nozares viedoklis, kas pamatots praktiskā pieredzē. Tiklīdz priekšlikumi ir publiskoti, mēs, ciešā sadarbībā ar dalībvalstu organizācijām, pārfokusejamies uz Eiropas Parlamentu un Padomi. Šādi gadu gaitā esam ES iestāžu acīs ieguvuši uzticama un konstruktīva partnera un datu sniedzēja reputāciju.

Kā jūs vērtējat pašregulācijas potenciālu, ieviešot godīgākus spēles noteikumus un novēršot problēmas, ko neatrisina likumi?

Kopumā uzskatām pašregulāciju par ļoti efektīvu veidu, kā panākt veiksmīgus risinājumus, balstoties praktiskā pieredzē un nozares akūto vajadzību pārzināšanā. Mēs redzam vairākus labus piemērus dalībvalstu līmenī. Praktiski visas FIEC organizācijas dalībvalstīs pilda sociālā partnera lomu un regulāri iesaistās koplīgumu slēgšanā par atalgojumu, darba apstākļiem un citiem būtiskiem jautājumiem. Pieeja šādam dialogam dažādās valstīs atšķiras atkarībā

FIEC ģenerālās asamblejas sēde Briselē
2018. gada 11. aprīlī. Foto: FIEC foto arhīvs

no to vēstures un kultūras; to uzskatāmi demonstrē streiki, kas mēdz notikt atsevišķās valstīs. Pati FIEC ir sociālais partneris ES līmenī. Tas nozīmē, ka mums ir tiesības vienoties par likumdošanas tekstiem ar mūsu arodbiedrību partneri — Eiropas celtniecības un kokapstrādes darbinieku federāciju (EFBWW). Mums panākot šādu vienošanos, tā būtu jāpieņem arī likumdevējiem. Jāsaka gan, ka līdz šim vēl neesam izmantojuši šo sociālā dialoga iespēju.

Cinīties par godīgu konkurenci ir grūti, sevišķi valstīs ar augstu ēnu ekonomikas līmeni. Vai jums ir kāds labs padoms, kā Latvijai gūt panākumus šajā cīņā?

Latvija nebūt nav vienīgā valsts, kurai jācīnās pret ēnu ekonomiku un negodīgu konkurenci — mēs dzirdam par šīm problēmām no visām biedru organizācijām, kā arī redzam dažādas pieejas to risināšanai. Žēl, ka joprojām nav izstrādāta vienkota ES līmeņa pieeja, kas ļautu efektīvi koordinēt dalībvalstu rīcību. Ēnu ekonomikas mazināšana ir ilgstošs process, kas vienlaikus jāīsteno vairākos virzienos, pievēršoties darba regulējumam, nodokļiem, preventīvajiem pasākumiem, sankcijām, efektīvai kontrolei, likumu izpildei utt. Dažas organizācijas ir izstrādājušas efektīvas pārbaudes un kontroles sistēmas būvlaukumos, izmantojot jaunās tehnoloģijas un pieeju publiskām datubāzēm. 2017. gadā FIEC aizsāka pilotprojektu, kas balstīts uz Zviedrijā un Somijā pielietoto identifikācijas karšu sistēmu. Šo tehnoloģiju drīzumā varētu pārņemt arī citas valstis, piemēram, Igaunija. Liels šķērslis šajā ziņā joprojām ir pieejas trūkums uzticama un pastāvīgi atjaunotai informācijai par uzņēmumiem un darbiniekiem. Valsts iestādes, kurām šādi dati ir, bieži nav gatavas dalīties ar privāto sektoru. Šis ir izaicinājums, ko mums un mūsu biedru federācijām ir jāpieņem. **13**

* Eiropas Būvniecības industrijas federācija pārstāv un virza Eiropas būvniecības nozares intereses Eiropas Savienības institūcijās, kā arī veicina izpratni par nozari politikas veidotāju un plašākas sabiedrības vidū. Organizācijā apvienojušies 30 biedri no 26 Eiropas valstīm, tostarp arī Igaunijas, Lietuvas un Latvijas.

** «Eiropas būvniecības nozares digitalizācijas manifests» par galveno izaicinājumu Eiropas ekonomikas digitalizācijas procesā atzīst inovāciju radītos pārrāvumus. Lai mazinātu straujo pārmaiņu negatīvās sekas, ir jāveido spēcīgi starpvalstu un starpnozaru tīkli kompetenču pārnesei. Būvniecības digitalizācija ir izšķiroša Eiropas ekonomikai kopumā, tāpēc tai jāklūst par vienu no galvenajām prioritātēm ES politikajā dienaskārtībā.

Nozares koplīgumi: ieguvumi visām pusēm

Latvijas vēsturē pirmās ģenerālvienošanas noslēgšana ir drosmīgs un būvniecības izaugsmei izšķirošs veikums. Reizē tas liek jautāt: kāpēc šo efektīvo un pasaulē plaši izplatīto sociālā dialoga rīku Latvijā ieviešam vien tagad?

36

Sociālais dialogs ir sarunu process un arī vienota rīcība, kas uz līdzvērtīgiem nosacījumiem notiek starp darba devējiem un to darbiniekiem (arodbiedrībām). Šajā dialogā var iesaistīties arī valsts iestādes, bet pamatā tā ir darba devēju un darbaņēmēju patstāvīga vienošanās — par darba samaksu, darba laiku, darbinieku sociālo aizsardzību, darba vides kvalitāti vai citiem darba tiesisko attiecību aspektiem. Sociālais dialogs jau gadiem ir viena no Eiropas Savienības prioritātēm, taču salīdzinoši nesēn — pēc finanšu krīzes — tas ieguva «jaunu sākumu» ar Eiropas Komisijas (EK) aktīvu iesaisti. EK prezidenta Žana Kloda Junkera iniciatīvai sekoja EK viceprezidenta Valda Dombrovska un komisāres Mariannas Teisenas paziņojums «Jauns sākums sociālajam dialogam», kura nostādnes iestrādātas pērn publicētajā Eiropas Sociālo tiesību pilārā. Paziņojumā uzsverta sociālā dialoga nozīme konkurētspējas un taisnīguma veicināšanā Eiropā, kā arī norādīts, ka valstīs ar senām sociālā dialoga tradīcijām parasti ir spēcīgāka un stabilāka ekonomika.

Jo plašāk, jo labāk

Vienošanas, ko sociālā dialoga dalībnieki panāk, tiek fiksētas koplīgumos. Šo līgumu nolūks ir līdzsvarot darbaņēmēju vajadzības ar darba devēju iespējām, panākot abām pusēm izdevīgus risinājumus konkrētos jautājumos. Rezultātā pašu sociālo partneru spēkiem tiek nodrošināts taisnīgs atalgojums un darba apstākļi, kā arī veicināta nodarbinātība un produktivitāte. Koplīgumiem ir arī spēcīgs juridisks pamats. Tiesības uz darba koplīgumu slēgšanu pieder pie sociālajām pamattiesībām, ko aizsargā vairāki starptautiski tiesību akti, tostarp Eiropas Savienības pamattiesību harta un Starptautiskās darba organizācijas konvencija par tiesībām uz apvienošanās organizācijās un kolektīvo līgumu slēgšanu. Tiesības slēgt koplīgumus fiksētas arī Latvijas Republikas Satversmē. Ar Eiropas iestāžu centieniem veicināt sociālo dialogu roku rokā iet arī

pētnieku interese par koplīgumu sistēmām, kas pastāv dažādās valstīs. Detalizētāko ainu par attīstītajām valstīm sniedz Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ikgadējie nodarbinātības ziņojumi (OECD *Employment Outlook 2017* un OECD *Employment Outlook 2018*). Līdz ar citiem reprezentatīviem pētījumiem tie ļauj secināt: koplīgumi bija, ir un paliks sociālā dialoga galvenais rīks. Koplīgumi var tikt slēgti gan atsevišķa uzņēmuma, gan veselas nozares vai pat reģiona līmenī. Turklāt pētījumi uzrāda stabilu likumsakarību — valstīs, kur koplīgumi tiek slēgti vien uzņēmumu līmenī, tie aptver krietni mazāku darbaņēmēju skaitu un neveicina vienlīdzīgus spēles noteikumus starp uzņēmumiem.

Tādēļ OECD eksperti ir pārliecināti: lai koplīgumi sniegtu vislielākos ieguvumus, tiem jāaptver pēc iespējas lielāks darbaņēmēju skaits. Organizācijas pētījumos secināts, ka tieši vispārīstākie koplīgumi ļauj vairogt godīgu konkurenci, kā arī veicināt sabiedrisko mieru. Arī *Eurofound* pētījums par koplīgumiem 21. gadsimta Eiropā atzīst par vēlamākajiem tieši visaptverošus koplīgumus, kas veicina sociālo integrāciju, vienlīdzību un labvēlīgus darba apstākļus visiem, nevis tikai koplīguma tiešiem slēdzējiem. Latvijā līdz šim nebija neviena šāda nozares līmeņa koplīguma, un līdz būvniecības ģenerālvienošanas noslēgšanai koplīgumi aptvēra vien 10–20% darbaņēmēju no kopējā nodarbināto skaita valstī. Šajā ziņā esam priekšā vien Lietuvai un Polijai, savukārt valstīs ar spēcīgu ekonomiku kā Zviedrijā, Austrijā, Somijā, Francijā un Beļģijā koplīgumu aptvērums sasniedz pat 90% darbinieku un vēl vairāk.

Tik augsti aptvēruma rādītāji ir iespējami tāpēc, ka šo valstu likumos iestrādāti efektīvi instrumenti, lai veicinātu plašu koplīgumu slēgšanu. Eksperti vienbalsīgi atzīst: koplīgumu paplašināšana nāk par labu gan abām sociālā dialoga pusēm, gan valstu ekonomikai kopumā. Minhenē bāzētā Ekonomikas pētījumu institūta (*Ifo*) pētīju-

Ieva Gretere,
Latvijas Būvniecības
nozares arodbiedrības
priekšsēdētāja

Latvijas būvniecības nozare visos sociālā dialoga līmeņos kā labo piemēru vienmēr izcēlusi Skandināvijas valstu pieredzi. Esam skatījušies uz kaimiņvalstīm kā uz paraugu nozares sakārtotības, algu pieauguma, sociālo garantiju un uzņēmumu stabilitātes jomās. Un šobrīd sekojam to piemēram, slēdzot nozares vispārīstāko ģenerālvienošanos. Tā ir pirmā privātā sektora vispārīstāšā ģenerālvienošana Latvijā. Un tās noslēgšana ir liels uzdrīkstēšanās solis nozarei kopumā, kā arī katram uzņēmējam un darbiniekam.

<20%

koplīgumu
aptvērums Latvijā

60%

vidējais koplīgumu
aptvērums ES

mā par koplīgumu paplašināšanu norādīts, ka tas ir efektīvs ienākumu nevienlīdzības mazināšanas rīks, kas visplašāk pielietots Beļģijā, Somijā, Francijā, Luksemburgā un Nīderlandē. Arī Latvijas likumi ļauj padarīt koplīgumu par saistošu visai nozarei vai noteiktai teritorijai. Saskaņā ar Darba likuma 18. pantu, par vispārīstāko kļūst koplīgums, kuru noslēgušie darba devēji nodarbina vairāk nekā 50% darbinieku vai kuru kopējais apgrozījums veido vairāk nekā 50% no nozares apgrozījuma. Šī prakse atbilst Starptautiskās Darba organizācijas rekomendācijām — paplašināt koplīgumu, ja to jau atbalsta pietiekami reprezentatīvs darba devēju un darbaņēmēju skaits.

Kāpēc tagad un ne ātrāk?

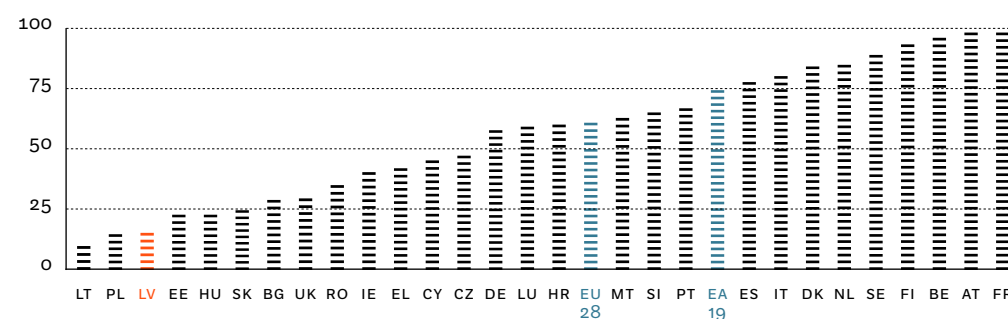
Iemesls tam, ka Latvijas likumu sniegtā iespēja slēgt nozares koplīgumus pirmoreiz papildīta tikai šogad, ir sociālā dialoga rīku trūkums. Angliski sarunas, kas risinātas pirms koplīgumu noslēgšanas, trāpīgi dēvētas par kolektīvo kaulēšanu (*collective bargaining*). Latvija ir viena no valstīm, kur darba attiecības visos aspektos cieši regulē likums, kā rezultātā darba devējiem un darbaņēmējiem trūkst telpas elastīgām un līdzsvarotām pārrunām. Turklāt līdz šim ar koplīgumiem varēja panākt uzlabojumus tikai darbaņēmējiem, piemēram, paaugstinot atalgojumu vai piemaksas par virsstundām. Savukārt iespēja sabalansēt abu pušu ieguvumus,

arodbiedrībām un darba devējiem vienoties par nozarei atbilstošākiem nosacījumiem, likumā nebija paredzēta. OECD dati rāda, ka valstīs ar plašāko koplīgumu aptvērumu (piemēram, Austrijā, Beļģijā, Somijā, Zviedrijā) šāda iespēja ir abām sociālā dialoga pusēm. Tiesības uz atkāpi, kas ir atzītas arī ES līmenī, apliecina likumdevēju uzticību uzņēmēju labai gribai un, pēc ekspertu un politikas veidotāju domām, ir iedarbīgs sociālā dialoga veicināšanas rīks.

Saeimā virzītie grozījumi Darba likumā paredz tieši šādu atkāpes iespēju. Tie nosaka, ka ģenerālvienošanas slēdzējpusēs var vienoties par mazāku piemaksu par virsstundu darbu, ja ģenerālvienošanas paredz būtisku minimālā atalgojuma kāpumu nozarē. Šis palielinājums ir nepārprotams darbaņēmēju ieguvums, ko savukārt līdzsvaro darba devējiem labvēlīgā vienošanās samazināt piemaksu par virsstundu darbu.

Nozares koplīgumu ieviešana Latvijā, kas pārliecināti uzsāka ar būvniecības ģenerālvienošanos, tuvinās mūs tādai koplīgumu sistēmai, ko OECD atzīst par optimālu labākai nodarbinātībai, augstākai produktivitātei un lielākai darbinieku sociālajai aizsardzībai. Svarīgi, ka šī sistēma, kas paredz koplīgumu darbības mērenu centralizāciju, nenozīmē darba attiecību ciešāku regulāciju no valsts puses, — gluži otrādi, tā veidosies kā deregulācijas sekas, jo nozares koplīgums vienmēr ir pašu sociālo partneru iniciatīva. ■

Koplīgumu aptvērums (darbaņēmēju %) Dati: Eiropas Komisija, 2014.

37

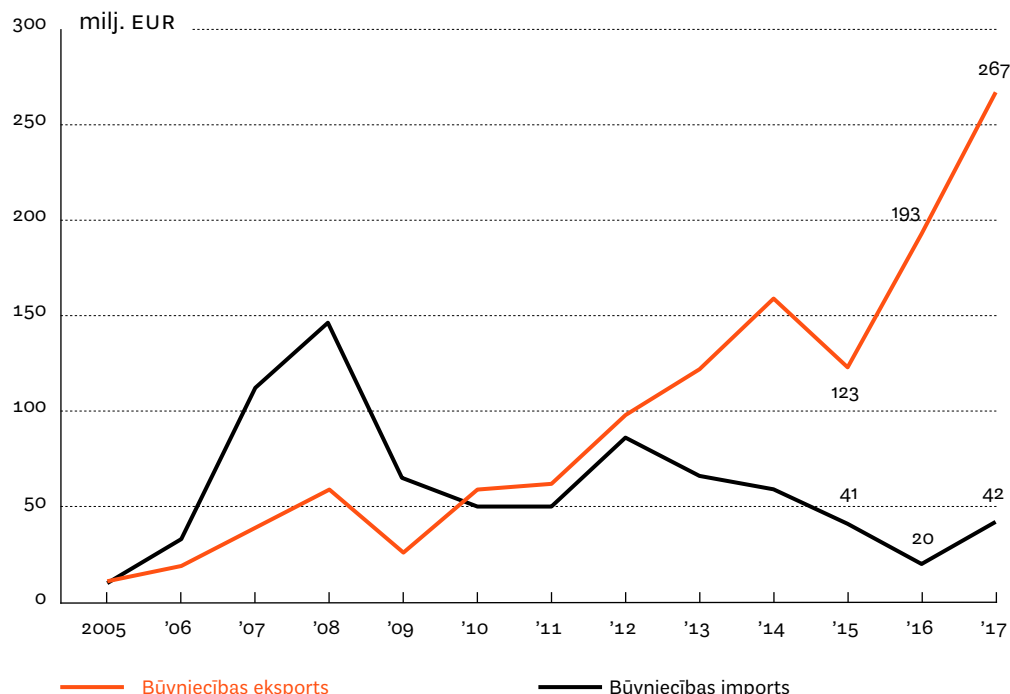
Pietiekami augsts pašregulācijas līmenis nozīmē iekļaujošu un elastīgu darba tirgu. Tāpēc likumam ir jāatstāj brīva telpa sociālo partneru pārrunām, lai tās vainagotos ar plašākiem koplīgumiem. Tagad arī Latvijas likumi sargā šo sociālā dialoga telpu un sniedz vajadzīgos rīkus tā produktīvai norisei. Savukārt tas, cik ātri šī telpa pildīsies ar jēgpilnu saturu, ir atkarīgs no arvien jaunu koplīgumu slēdzējiem.

Būvniecības galvenie rādītāji

Lai gan Latvijas būvuzņēmēji tradicionāli dod priekšroku vietējam tirgum, pēdējos gados vērojams straujš būvniecības eksporta kāpums. Prognozējams, ka šī tendence, kas veicina nozares kopējo izaugsmi, saglabāsies arī turpmākajos gados.

38 Būvniecības pakalpojumu eksports un imports

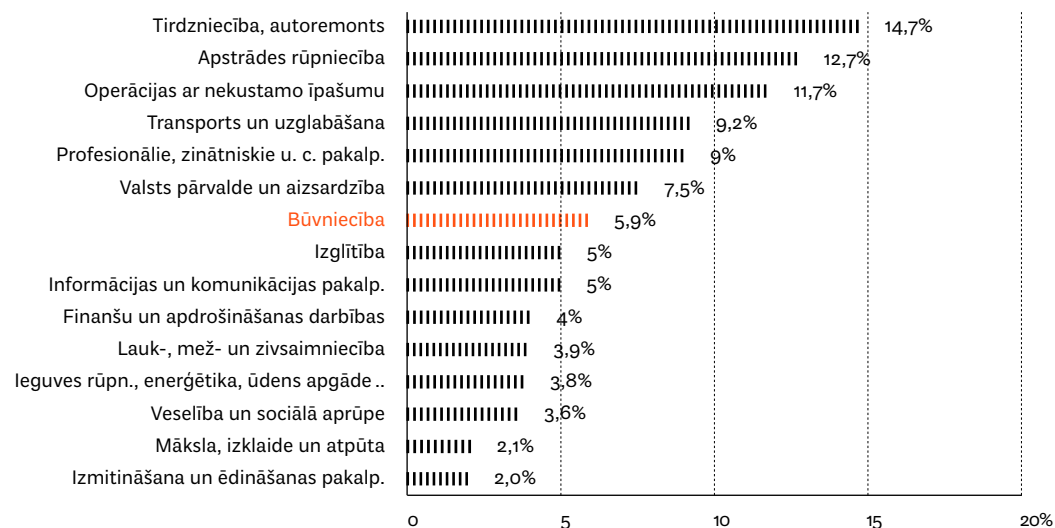
Latvijas būvniecības nozares eksporta apjoms pēdējā desmitgadē ir palielinājies, 2017. gadā sasniedzot 267 milj. EUR. Baltijas kaimiņvalstu vidū tas gan ir zemākais rādītājs. Parāleli Latvijā pakāpeniski samazinājies būvniecības pakalpojumu imports, kura apjoms 2017. gadā bija tikai 42 milj. EUR. Tādējādi būvniecības pakalpojumu starptautiskā bilance (eksports minus imports) Latvijā kopš 2010. gada ir pozitīva.

Latvijas IKP nozaru struktūra (2017)

Būvniecība šobrīd ir septītā lielākā Latvijas tautsaimniecības nozare pēc pievienotās vērtības. Nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā 2017. gadā sasniedza 5,9%. Vēsturiski šis rādītājs ir svārstījies robežās no 5 līdz 10%, strauji pieaugot laika periodā pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, pēc tam samazinoties ekonomiskās krīzes rezultātā un šobrīd atkal piedzīvojot strauju izaugsmi.

% no IKP, faktiskajās cenās

5,9%

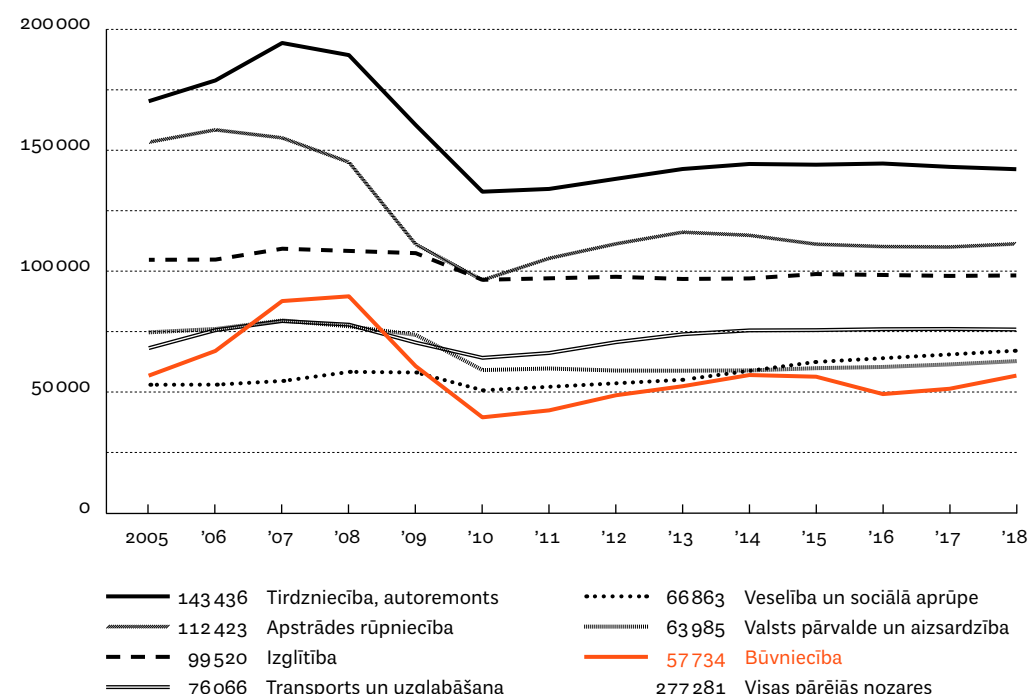
būvniecības īpatsvars pēc pievienotās vērtības tautsaimniecībā

6,4%

būvniecībā nodarbināto īpatsvars visās nozarēs nodarbināto kopskaitā

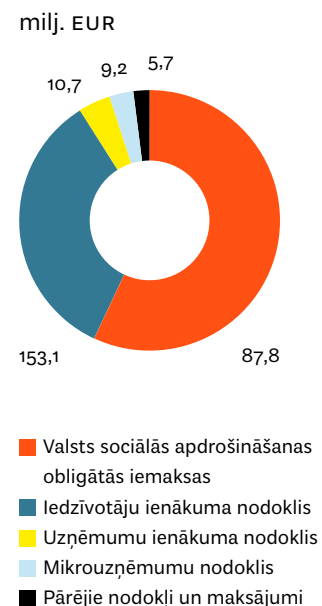
Aizņemto darbvieta skaita izmaiņas nozarēs

Būvniecības nozare ir septītais lielākais darba devējs Latvijas tautsaimniecībā. 2018. gada 1. ceturksnī tajā bija aizņemtas 57 734 darbvietas, kas veido 6,4% no visās nozarēs nodarbināto kopskaita. Vienlaikus jāatzīmē salīdzinoši straujas nodarbinātības svārstības, kas ir saistītas ar nozarei raksturīgo sezonālītāti. Papildu darbvieta skaita svārstības notiek arī nozares kāpumu un kritumu periodos, kas var izraisīt strādājošo migrāciju.

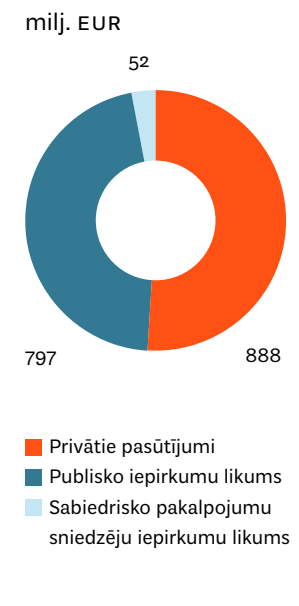
Būvniecības nozares maksājumi budžetā (2017)

Būvniecības nozares samaksātie nodokļi 2017. gadā veidoja 2,3% Latvijas kopbudžeta ieņēmumu. Šis iemaksas ir samērojamas ar budžeta izdevumiem atsevišķām valstij nozīmīgām funkcijām vai nozarēm, piemēram, finansējumu atpūtai un kultūrai (2018. gadā — 198 milj. EUR) vai policijai (174 milj. EUR). Lielākos būvniecības uzņēmumu maksājumus budžetā veido darbaspēka nodokļi un uzņēmumu ienākuma nodoklis.

Būvdarbu apjoma sadalījums (2017)

Kopš 2016. gada nogales būvniecībā ir atsākusies strauja attīstība, kas lielā mērā ir saistīta ar ES struktūrfondu atbalstu, kā arī ar vairākiem lieliem būvniecības objektiem. Aptuveni puse no būvniecības apjoma Latvijā tiek veikta, izmantojot publisko finansējumu. Tas pārsvarā ietver inženierbūves un sabiedriskas nozīmes ēkas — izglītības un veselības aprūpes iestādes, muzejus u. tml.

Latvijas Būvuzņēmēju partnerība skaitļos un būvuzņēmumu Top 100

40 **Būvniecības apjoma pieaugums pērn sasniedza iespaidīgu rādītāju 19,5%, savukārt Top 100 uzņēmumiem ir klājies pat labāk — salīdzinot ar 2016. gadu, to apgrozījums vidēji pieauga vairāk par 50%.**

Partnerība skaitļos

790 223 539 €

LBP biedru kopējais apgrozījums 2017. gadā

51 196 431 €

LBP biedru samaksātie darbaspēka nodokļi 2017. gadā

5894 cilvēki

LBP biedru darbinieku skaits 2017. gadā

Latvijas Būvuzņēmēju partnerība ir vairāk nekā 35 Latvijas vadošo būvuzņēmēju apvienība, kas pārstāv gan lielo, gan mazo uzņēmumu intereses un veicina nozares ilgtspējīgu attīstību. Lai pievienotos Partnerībai pilntiesīga vai asociēta biedra statusā, rakstiet uz birojs@latvijabuvnieki.lv.

Top 100 iekļauti komersanti, kuru saimnieciskā darbība pēc VID un/vai CSP datiem atbilst vismaz vienam no šiem NACE2 klasifikācijas kodiem: 41 (ēku būvniecība), 42 (inženierbūvniecība) vai 43 (specializētie būvdarbi). Komersanti sarindoti pēc apgrozījuma lieluma, kas norādīts viņu gada pārskatos par 2017. gadu.

NR.	BŪVUZŅĒMUMS	APGROZĪJUMS, €	DARB. SKAITS	SAMAKSĀTI NODOKĻI, €
1	UPB	126 502 707	563	5 983 500
2	Merks	75 965 091	104	1 564 180
3	A.C.B.	69 594 301	296	2 735 490
4	Binders	64 717 139	378	2 701 130
5	Latvijas autoceļu uzturētājs	62 646 251	1309	10 949 500
6	Velve	61 082 874	120	1 169 110
7	LNK Industries	59 645 307	91	698 090
8	ARČERS	59 194 142	109	1 098 150
9	Latvijas Energoceļnieks	53 069 427	475	4 231 250
10	BMGS	50 073 754	417	3 513 240
11	Abora	41 719 482	96	789 270
12	Ošukalns	35 385 298	318	1 826 550
13	Skonto Prefab	35 003 699	324	3 352 100
14	Reck	33 803 904	220	1 658 480
15	RERE būve	32 830 974	46	541 860
16	Skonto Plan	32 373 887	298	2 264 710
17	Ostas celtnieks	32 142 488	447	3 534 150
18	YIT Infra Latvija	26 921 623	147	1 337 220
19	UPB Nams	26 451 808	77	901 060
20	Ceļu pārvalde	25 585 750	386	2 513 400
21	Tilts	25 477 840	417	1 802 570
22	Skonto būve	25 413 099	116	1 274 030
23	8 CBR	25 332 738	214	1 431 550
24	Alfa Construction	25 293 847	10	27 420
25	Saldus ceļinieks	25 012 619	131	974 250
26	Belam-Rīga	24 831 510	158	734 250
27	Igate	24 654 134	246	2 035 200
28	LNK Construction	23 700 412	1	4 730
29	Enfort	22 809 410	28	120 000
30	Latvijas tilti	22 179 980	213	1 123 260
31	Strabag	21 939 342	145	1 258 860
32	Monum	20 650 097	79	569 980
33	Citrus Solutions	20 219 379	205	2 166 600
34	Woltec	19 800 515	341	2 386 560
35	Primekss	18 454 286	176	1 079 472
36	Energoremonts Rīga	17 528 432	178	1 671 440
37	Ceļi un tilti	16 891 976	210	1 276 730
38	VIA	15 392 216	155	1 326 320
39	Newcom Construction	14 954 400	108	385 800
40	Empower	14 950 822	212	1 808 050
41	LEC	14 206 654	34	47 760
42	Limbažu ceļi	13 792 052	167	1 211 630
43	Filter	13 371 054	68	801 220
44	Rīgas pilsētņēmnieks	13 260 112	193	933 740
45	Aimasa	13 194 079	57	233 580
46	Baltic Construction Alliance	13 011 864	356	1 960 500
47	LDZ infrastruktūra	12 712 911	307	2 122 270
48	Jēkabpils PMK	12 483 863	205	1 246 880
49	Baltic Construction Company	12 259 457	240	288 400
50	Rīgas tilti	12 221 953	264	1 575 430

Top 100 veidošanā izmantoti VID un CSP dati par 2017. gada uzņēmumu kopējo apgrozījumu, vidējo nodarbināto skaitu uzņēmumā un tā samaksātajiem darbaspēka nodokļiem — valsts sociālās apdrošināšanas obligātājam iemaksām (VSAOI) un iedzīvotāju ienākuma nodokli (IIN).

NR.	BŪVUZŅĒMUMS	APGROZĪJUMS, €	DARB. SKAITS	SAMAKSĀTI NODOKĻI, €
51	IMG Constructor	12 180 603	13	172 280
52	Emimar	11 834 695	76	513 160
53	RERE meistari	11 821 771	78	501 550
54	Selva Būve	11 599 413	54	302 660
55	SCM Latvia	11 487 662	20	108 260
56	YIT Latvija	11 310 129	30	414 350
57	CTB	10 884 608	191	1 227 000
58	RERE vide	10 730 686	33	333 880
59	Moduls Engineering	10 589 480	120	756 472
60	Bonava Latvija	10 228 870	56	684 030
61	SSI Schaefer	10 088 684	249	1 495 130
62	SKH	9 940 920	93	567 970
63	RE&RE	9 809 664	25	154 120
64	Mitnija LV	9 348 649	6	30 250
65	Koro Būve	9 092 655	76	339 470
66	Lokširs	8 997 761	91	519 110
67	Monolīts SAG	8 921 602	170	798 040
68	Siguldas Būvmeistars	8 770 981	150	759 840
69	Ostby	8 766 071	66	454 020
70	UPTK firma	8 716 257	122	687 100
71	Bukoteks	8 443 541	40	438 260
72	Pillar Contractor	8 370 973	14	244 030
73	Ļ-KO CBF	8 272 709	101	609 270
74	Pro Dev	8 212 293	104	396 710
75	Torensberg	8 037 318	102	403 640
76	Roadeks	7 943 435	83	754 910
77	Homeland būve	7 884 018	16	154 800
78	Latgales ceļdaris	7 707 593	82	369 600
79	Piche	7 481 754	90	592 720
80	Talce	7 342 776	103	498 160
81	Rubate	7 176 886	89	487 380
82	Laguta	6 866 996	33	135 330
83	Rigensi	6 728 036	94	532 790
84	Kulk	6 650 408	185	811 170
85	Norma-S	6 360 394	106	1 042 450
86	Viadukts	6 330 874	189	1 226 490
87	Voka	6 300 155	54	286 450
88	LC būve	6 209 663	60	250 720
89	Sēme	6 022 938	60	512 360
90	Preiss Būve	5 937 982	53	248 170
91	Lagron	5 936 347	125	284 030
92	Lafivents	5 869 679	75	576 880
93	Mesako	5 769 115	97	419 430
94	SCO centrs	5 719 363	94	289 860
95	Kvadrum	5 697 783	47	229 490
96	Caverion Latvija	5 608 103	97	774 070
97	Safe Group	5 519 275	130	431 070
98	Dabas parki	5 513 521	26	198 350
99	PK serviss	5 376 079	65	499 970
100	Ditra Networks	5 347 857	93	656 700

Ziedot Latvijas izaugsmei

42

Partnerības biedri būvē nākotnes Latviju ne tikai burtiskā nozīmē — ar dāsnu atbalstu sportam, izglītībai un kultūrai viņi sekmē arī mūsu izcilāko tautiešu panākumus un palīdz Latvijas vārdam izskanēt pasaulē. Hokejs, basketbols, bobslejs, moto-kross, BMX — tie ir nozīmīgākie, bet nebūt ne vienīgie sporta veidi, par kuru attīstību gādā būvuzņēmēji. Būvnieki atbalsta arī izglītības iestādes un studiju programmas, kas palīdz jauniešiem izkopt profesionālās prasmes un attīstīt savu potenciālu.

«RERE grupa» veicina kultūras mantojuma saglabāšanas iniciatīvas, sekmē Latvijas Nacionālā mākslas muzeja kolekcijas paplašināšanu un palīdz īstenot citus vērienīgus kultūras projektus. Ar «Merks» atbalstu šogad iznācis Jāņa Lancmaņa trīs sējumu darbs «Būvniecība Latvijā 1918–2018», kas vispusīgi ataino Latvijas būvniecības vēsturi simt gados. Īpašu vietu biedru atbalstīto projektu vidū ieņem labdarības iniciatīvas, kas sniedz palīdzību tiem, kam tā visvairāk vajadzīga.

1 «Velve» kopš 2012. gada sekmē Latvijas motosportistu sasniegumus.

43

Foto: Velve, Arčers, Monum, LNK Industries, Skonto Būve foto arhivs

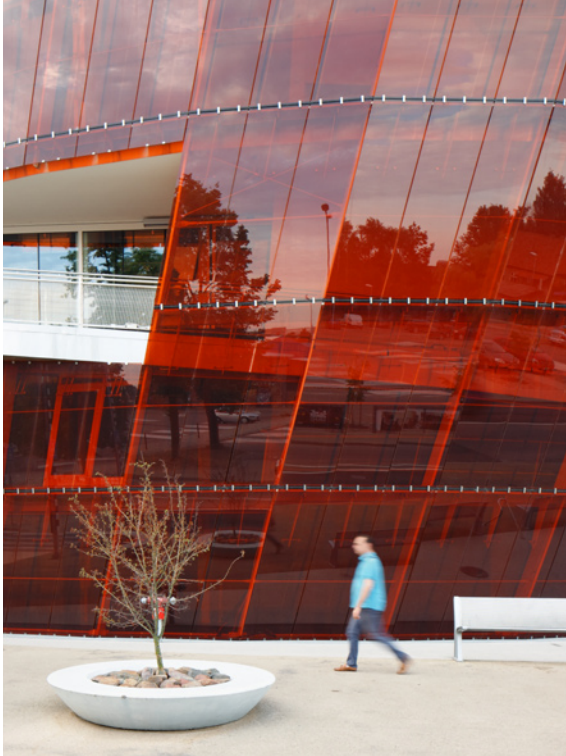

2 «Arčers» kopš 2009. gada atbalsta Latvijas Bobsleja un skeleto federāciju.

4 LNK Industries gādā par bērniem ar īpašām vajadzībām.

3 Monum ilgstoši rūpējas par jaunajiem sportistiem, būdams Latvijas BMX izlases galvenais atbalstītājs.

5 Balets «Antonija #Silma-či». «Skonto Būve» ik gadu atbalsta krāšņus uzvedumus Latvijas Nacionālajā baletā.

«Būvēt» ir Latvijas Būvuzņēmēju partnerības žurnāls, kas skaidro jaunākās tendences būvniecībā un tās tiesiskajā regulējumā, sniedz Latvijas būvniecības nozares analītisku kopskatu un iepazīstina ar vadošo būvuzņēmēju spilgtākajiem veikumiem.

LATVIJAS
BŪVUZŅĒMĒJU
PARTNĒRĪBA

🌐 www.latvijasbuvnieki.lv

📘 fb.com/BuvuznemejuPartneriba

🐦 twitter.com/Buvuznemeji

Redakcija: *Copywriter* (writer.lv)

Dizains: *Aleksejs Muraško*

Vāka foto: *Ansis Starks*